

Viti i VI. 1935

Qershor. Nr. 6

INDORRIMA

-LISTI

1 Lek copa

Muzeu i Shkollës Normale

PAJTIMET

Për gjashtë muaj 1 fr.

Për një vit 2 fr.

NORMALISTI

Revistë: Pedagogjike, Letrare e Shkencore

Botohet prej nx. të Shk. Normale Elb.

Editor: P. Li. Tanefi (35)

Sekretar Sotir Caci 35

Arkëtar Sp. Mihilli 35

Nëfimesa.

Xheladin Ndreu 38

P. Ruço 38

N. Koka 39

— LAJMERIM —

Në fund të pushimevet ka me dalë numuri Special i "Normalistit." me ma tepër se 70 faqe. Do përmbajë landën ma të mirë e do jet i zbukuruem me një numur të math klisesh.

Ftojme gjithë arsimtarët që dësherojnë të na dërgojnë shkrime sa më parë për këtë numër të bujëshëm.

Me këtë numur mer fund programi i ynë

— Sa për vitin 1935 —

Normalisti

Rivistë Pedagogjike Letrare e Shkencore

Botohet prej Nxënësve të Shk. Normale Elbasan

Editor: P. T A N E F I

Viti i VI. — 1935.

Qershor No. 6

Normalista dhe Mësuesia

Pajtimtarë të "NORMALISTIT"

Sot po u-paraqesim No. 6 të Revistës s' onë, numurin e fundit dua të thom të daljes së "Normalistit".

Me gjithë që nuk kemi pasun prej jush për krahe materiale e morale, me përjashtim të personelit të shkollës s' onë dhe të disa pararendësve, prapë së prapi u përpoqëm me ngulm e me durim të math që ta vazhdojmë rrugën t' onë plot me pengime me të vetmin qëllim: *Të mbajmë nalt e ma nalt emnin e Shkollës...*

Kur filluem që të shtypim këtë të përkohëshme, bamë kaqe e kaqe thirje nër ju, si me letra personale, ashtu edhe me fushata për ndihma, me të vetmin qëllim për përmirësimin e regullimin të rivistës s' onë, që është deri sot e vetmja fusha për shtjellimin e themave pedagogjike dhe një shtëpi e mirë për mbledhjen e familjes Arsimtare, ku ka varë shpresat e 'tij **Kombi Shqiptar**; por me përjashtimin e disave, as kush s' na ktheu fytyrën, Na thoj shim, kur u-zgjodhëm, se çdo arsimtar, cilido e i ç'farëdo kategorie qoftë, do të na jap ndihmën materiale sa ia don zemra dhe mund të na shkruaj mbi çdo send të dijës, dhe se do të na udhëheqë e do të na nxisë na nx. e Normales, që ai dikur na ka mësue abecënë dhe na ka lëshue dëftesën e liritimit nga shkolla fillore.

Por ah! gjithë këto plane, gjithë këto an-

drime e gjithë këto thash e theme s' duelen gja, pse u-giindëm ndërmjet dy anëve të njilleshme: *jo për krahe*) 1. — nxanësit, shokët, dua të thom, që na zgjodhën e 2. — ju, or mësues, vllazanit t' onë ma të mëdhenj, që as na kujtuat fare gjat vitit nëse rojmë e se si po ia çojmë valles së nisun.

Por ah! keni të drejtë. Duhet me iu-drejtue njeriu atmosferës egoistike nën të cilën mbëshihet shumica e uej! Vetëm kjo ju bën që të hiqeni larg nga sfera e kësaj reviste, e cila, nga sa më duke, nuk duhet të zaje vend ndërmjet edukuesvet, qofshin Drejtor Normalista, apo të tillë që kanë fitue praktikën e mësuesis.

Por keni të drejtë. se shumë prej jush me vjete të shumta shërbimi e ka për turp, nga sa më duket, me dërgue shkrime se kujton sikur u thotë bota: "Po bashkëpunon me nxanësin e vet" por edhe m' e këndue besoj se u-ngjan sikur po u-thotë kush: "Po këndon shkrimin e atij, qi vetë e ka mësue.".

Vërtetimi i gjithë këtyneve shifet se revista e jonë "Normalisti" në shumë vende e në shumë durr t' ueja merret me përbuzje dhe nuk gjen as ma të voglën për krahe

Ja p. sh.

Unë gjat vitit kam marrun 1. — pesë dorëshkrime gjithësej prej tri personave, që janë

KANDI PEDAGOGJIK

Prensipet e përgjithshme që zhërbejnë si baza më mësimin e Vizatimit.

A). Mësimi i vizatimit duhet me u-kujdesuem jo vetëm për kulturën teknike të syit e të dorës por edhe për me zhvilluem harmonisht shpirtin e të vëzhguemit, gjykimet, imagjinatën krijuese e dispozitat e tjera intelektuale; duhet me zgjuem dashunin e së mirës, dashunin e së vërtetës e dashunin e idealit.

Qysh në fillim të vitevet të para, fëmijit duhet me vizatuem, ose në dërrasën e zezë me shkumza të ngjyruem me ngjyra të ndryshme, ose në letra shqeto, jo me katrore, me lapsa me ngjyra prej kalitetit të mirë, të cilët më vonë do të zavendësohen me furçe e me bojna me ujë. Të ruhemi prej përdorimit të plakës, që e randon dorën mjaft edhe e vonon edukimin e sajë. Le t' i lamë fëmijit të lirë t' i ngjyrosin vizatimet e tyre me ngjyra të ndryshme: Ky ushtrim u shtie gëzim n' at punë, nxit syun edhe e bân dorën të lehtë e të

mësuesia e 2. — 45 fr. ari prej disa përfaqësuesvet tjetër gjia jo. Pra shifeni nashti vet, bëni pak llogari dhe mendoni mandej es si qëndron puna. Në qoftë se do të dijsim gjithë këto, kurrë nuk kishim me pranue, që të hyjsim mbrenda valles, të cilën e paguem shumë shtrejt me 500 e ca fr. borç për të cilin vetëm na, n' a dy vetë, krejt na e as kush t' jetër, jemi përgjegjës.

Këtu duhet të za në gojë zemrën bujare të Drejtorit t' onë Z. A. Xhuvani, i cili na ndihmoi tej masës, tue mos harruem mandej edhe gjithë ata Z. Prof. për ndihmën e tyne bujare, me të cillat (ndihma) mundëm të shty-pim No. 3 të R. sonë.

Me gjithë këto pengesa na vazhduem punën t' onë e nashii mbesojmë se ç' do zemër e juej, o Normalista, mësues e nxanës, do të zbutet, do të mallëngjehet e nuk do të kursehet për një fr. të NORMALISTIT.

P Tanefi 35

shkathët.

Fëmija do të zhvillojë dispozitat e tija intelektuale: 1) tue vëzhguem e tue krahasuem konturet (vijat e para), masat, proporsionet, ngjyrat etj. të formave konkrete që ai duhet me i shfaqun si mbas natyrës ose kujtesës. 2) tue hjekë prej këtyne formave konkrete, format gjeometrike abstrakte ose format e rregullueme e të idealizueme prej sivilizasionit. 3) tue rregulluem llogjikisht, elementet e gjeometris (të lules ose të pamjes) e tue i përshtatë aty ngjyrat me gjukim, për me formuem prej atyne mbasandaj një dekorasion artistik.

Nga sa thamë më sipër kuptohet se duhet me shkuem gjithmonë prej gjasë konkrete në abstrakten. Gjaja konkrete kuptohet këtu natyra ose modeli; gjaja abstrakte është njohinja, shfaqja grafike, rregullimi, stili, hartimi i formave edhe i dekorasionit.

Zhvillimi i ndjenjave artistike krijon aspiratat noble e të rrituna, një siguri e dobishme kundra rrymave t' ulta e trashanike.

B). *Shpirti inisiator e më tepër imagjinata krijuese e fëmijet duhet me qenë e favorizueme sa të jetë e mundun.*

Të vegjlit duhet me vizatuem liisht gjithë shka gjindet në rethin e tyne të çastit.

Me gjithë këtë është nevoja me edukuem dispozitat e posalinduna të fëmijet Ata duen me vizatuem; por e kujtojnë përgjithësisht punën të lehtë e, kur hasin në një vështirsi të vogël dëshprohen e çkurajohen me një herë. Vështirësinat e gradueme me urtësi mendje, duhen me qenë pra gjithmonë në raport me moshën fizike.

Mësuesi do të nxisi fëmijit me pamë, me vëzhguem, me krahasuem, me menduem, me bashkuem e mbasandaj me formuem.

Kësi do t' i drejtohet klasës mbarë, por

Jean-Jacques Rousseau

(marrë prej "Emile-it", libri i III-të)

Mësimi i Gjeografisë i bëmë përjashta.

Bani-e nxehtësinë t'uej vërejtës të ngjarjeve të natyrës, bani-e mjaft kurioz, e kurr mos e kënaqni atë, tuj ia ushqye plotësisht kureshtën e tij. Ju vetëm nepni pyetjet e leni-e ate të lirë, që t' i zhvillojë. Ai nuk duhet të dijë një send pse ju ia keni mësuë, por të kuptojë ai vet se nxen tuj e shpikë (gjetë) vetë shkencën (ditunin). Në qoftë se ju keni për me i vù atij përpara autoritetin t'uej, ai atëhere nuk do të jetë i zoti me arsyetue më, por do të bëhet loja e mendimeve t'ueja ose i të tjerëve.

Ju doni me i mësuem gjeografinë këtij fëmijë dhe kërkoni globe, harta, sfera e veçla të ndryshme për prova; Pse gjithë këto fetyra? Pse nuk filloni tuj ia defye sendin vetë, kështu që të kuptojë se për ç'farë i flini.

Nji mbramje të bukur mund të shënisim në nji vend të bukur, kur orizonti i hapët lejon me pamë kthjelltas perëndimin e diellit, edhe do të shofim me kujdes shënjat, të cillat na e dëftjnë anën e perëndimit. Në nesërë pa ague ende shkojmë po m'atë vend: shofim rrezet e zjarra, që duken në horizont, të cillat na lajmojnë të lemit e diellit. Drita rritet, ana e lindjes duket e zjarrtë e në çdo çast besojmë se po duket e në fund len. Porsa del pika e ndriçimit me nji herë ndriçohet e gjithë hapsina, veli i errësnesë zhduket e bie. Njeriu me fuqi të reja, të cillat i ka marrë prej pushimit të natës e kupton më fort e më me gjallni këtë bukuri të pa masë. Zogjtë mblihdën ndër korë e përshndesin me koncer e babën e natyrës; në këtë çast asnji nuk rrin në heshtje edhe cicërimi i tyne ende i dobët është më i amblë e ma i ngada'shmi ndër të gjitha kangët e tjera që këndojnë ata. Të pamët e gjithë këtyne sendeve i napolin ndijave t'ona nji mbresë mjaft të freskët e të fuqishme që dëpërton e mbetet për herë në shpirtin t'onë. Ka një vallim që ngjat nji a gjysë ore, në të cillën as nji njeri s' mund të përmbahet prej kësaj pamje kaqe të bukur, kaqe të kandëshme, që s'len as njeri me gjak të ftoftë.

Me entuziasmin që ndien mësuësi don me i folë fëmijë: beson se do ta trondisi tuj e bë të kujdesëshëm për ato, prej të cillave është tronditë ai vetë! Bu-

kritikat e shkathta e të preme, këshillat e mëshfëta e oportume të dhanuna individualisht do të favorizojnë të shfaqurit e lirë të personalitetit lindës të çdo fëmije.

(Vijon)

Përkthym
Ali Myftiu 27

dallallek i vërtetë! Në zemër të njerzvet të ndihet jeta e kësaj pamje të natyrës, pra nuk duhet vetëm me e pamë por edhe me e ndie.

Fëmija i shef sendet, por nuk mundet me i kuptue marrëdhënjat e tyne, ai s' mundet me i vù vesh harmonis së ambël të zogjvet: duhet nji përvojë, të cillën s' e ka fitue, lypen ndjenja, të cillat s' i ka provue kurrë, mbassi mbresat që i janë lanë atij s'ka ë qënë të zôjat me krijue ndonji ndjenje. Në qoftë se ai s'ka kalue fusha të thata, ranore djegëse e nuk i ka diegë kambët e tjera ndër ata vende në se nuk e ka ndie të nxehtëit e shkambijvet, që rriten gjithë ditën prej rrezet të diellit, si ka me muejtë me shijue freskin e nji mëngjezi? Si kanë me i u-kënaq ndiesit e tij prej erës së luleve, prej buku is së gjelbërimit e prej avullit të langshtuem të trëndafilut t'egër e të butë? Si do të ndiej ai ndëjen e ambël e të freskët, që na e ep bari i gjelbër? Në ç'farë mënyret mundet me qënë një ditë e bukur, në qoftë se na nuk jemi të zotët as me e parafytyrue? Më në fund si ka me e kuptue bukurinë e natyrës, kur nuk din se kush qe ajo dorë që e zbu-kuroi?

Kurië mos i folni fëmijvet biseda, të cillavet nuk mundet me u vu vesh. Asnji përsëkrim, as jti oratori, pa figura pa poezi; nuk është tash puna as për ndjenje as për shije. Vazhdoni me qënë të kthjelltë, të thjeshtë e të qetë, se nuk ka për të vonue shum e mënyra e të folurit do të ndryshojë.

I rritur prej frymës së maksimeve t'ona i mësuem për me hudhë tej çdo vegël e mos me nga për ndihmë të nji tjetër, veç se atëherë kur e shef vehten të dobët ai çdo send të ri, që i del përpara e shef dhë e vëzhgoni për nji kohë të gjatë pa thanë gjë, mbassi n'atë kohë ai është mendueshëm e nuk ka kohë as për me pyet.

Kënaquni pra me i paraqitë në flim sendet e mandej, kur të shifni se ka mjaft kureshte; bani atij ndonji pyetje të shkurtun që e ven në rugën e zhvillimit.

Më këtë rast, mbassi të kenë kuptue me ate të lemit e diellit mbassi ta keni bëmë me vërejtje nga ajo anë malet e sendet tjerë e aty afër dhe mbassi të keni biseduemë dishka mbas qejfit të tij, rritni pak të qetë si nji njeri që andrron e mbas do çastesht e thonë: "A të kujtohet se mbramë dielli përdoi andej ndërsa sot leu këndeji, Si ka ngjaiti kjo?" Mos folni më; po të ju pyesi mos i u-përgjegjini; folu sende të tiera. L-ni-a vetëm atij problemën për me e zhvillue e të jeni të sigurt se ai mendon.

Që të jetë një fëmijë i mësuem me vërejtje e që

të kuptojë gjanat e vërteta e të ndieshme, lypset që ai të kalojë disa ditë shqetsimi, deri sa ta zbulojë të vërtetën. Në qoftë se nuk mjafton një fjalë ose një fjali me e drejtue në rëndin që duem ta vëzhgojë, atëhere munt të përdorim mjete të tjera. Në qoftë se fëmija s'ka me qënë i zoti me kuptue se si dielli vjen prej vendit ku prendon në vendin ku lën, ai ka me kuptue se si shkon prej vendit ku lën n'atë ku prendon, se syt e 'tij e shofin. Ndriçoni, pra pyetjen e parë me të dytën, për të cillën fëmija i jvet s'ka kurfarë njohnje e për të cillën analogjia asht shumë e kihellët për me ia lëshue atij në dorë zhvillimin. Qe, pra, mësimi i parë i as romonis. Për Shën-Gjon (24 Qershuer) e kemi pamë diellin tuj lemë do ta shofim tuj lë edhe për Krisht-Lindje ase ndonji ditë tjetër dimnit që të jetë e bukur; mos u çuditoi; ne nuk jemi përtaçë e mund të bëjmë ndonji lojë që të durojmë të ftoftën. Kam kujdes, që këtë vëzhgim të dytë, me e bamë po m'atë vend, që kemi bamë të parin; na e mbajmë mend mirë vendin ku lente dielli e tash, kur të shofim se len në një vend tjetër, njëni prej nesh sigurisht do të thotë, "Oh, oh, sa bukur! dielli nuk leka n'atë vend ku lente ma përpara!" Këtu nisin të përsëriten mësimet t'ona të bamë kah viti, "e tash ka lemë këtu etj..."

Ja pra, o mësues i ri, rruga që duhet ndjekë; këta shembuj duhet të mjaftojnë që të mësojsh kthjelltas sferën, tuj marrë dherin për dhë e diellin për diell.

Mendon-i u sa të mundeni që t'ju paraqitni fëmijvet gjân e jo shëjin e vetëm ndër aso rastesh ku paraqitja e gjâs asht e pa mundun atëhere paraqitja shëjin; por dijeni se shëji i thithë vemëndjen fëmijvet e i bân me harrue gjân që paraqet.

Na nuk dijme kurrë me zanë vendin e fëmijvet, me mendue ato që mendojnë ata, kënaqemi tuj u dhënë mendimet t'ona, arsyetime, të cillat ndoshta nga një herë i largohen edhe s'vërtetës, na në krenat e 'tyne s'bjamë asgjë t'jetër veçse grumbullojmë gabime dhe sende të padobishëme.

Na ecim gjithëmonë nga dalë prej idës së ndieshme në idën e pandieshme, tue u familjarizue mirë me të parën e mandej këcejmë tek e dyta; mbassi na nuk e shtrëngojmë fëmin me iu vu mend fjalvet t'ona, kuptohet lehtas se në këtë mësim nuk do të flasinim për udhëtimin e diellit dhe formën e dheut; mbassi të gjitha lëvizjet e dukëshme të trupave qiellore mvaren prej një ligji, mjafton vëzhgimi i parë për me na dhanë një idë edhe për të tjerat e ka me na u dashhtë më pak mund por ma shumë kohë, që të mundemi prej veprimt të një ditës të merremi me llogarit e eklipsevet, kështu që të kuptojmë fare mirë formimin e natës dhe të ditës.

Mbassi dielli siellet rreth botës, vizojmë një rreth, për të cillin e dijme se ka një qendër; mirpo kjo qendër nuk duhet të shifet, pse duhet ta marrim sikundër

është në thelb të dheut; me gjithë atë mund të shënojmë dy pika kundrejt njëni tjetrit, që i përgjigjen pikës së qendrës. Mbi këto dy pika dhe mbi pikën e qendrës do të tërhekim një vizë, e cilla do të na dëftojë boshitin e dheut, rreth të cilli bahet lëvizja e përditëshme. Nji verile, që rrotullohet rreth majës së vet, na paraqet qiellin tuj u-rrotullue rreth boshit të vet, dy majat e verllës i quajmë dy polet; fëmis ka me i pëlqye e ka me dashhtë me dijte ndonji yll dhe un do t'i dëftoj njerin të bishti i hareshës së vogël. Qe një argëtim për natën, pak nga pak do të familjarizohet me hyjt e prej këtu do të lejë shija e dëshira e parë për me njofte planetet e për me verejtë hyjtë.

Në sa fëmis i mësoni sferën ase sende të tjera të qiellit çojeni atë me pamë të damit e tokës, vendin ku jeton. Këto dy pika të para dhe themelore të gjeografisë do të jenë: qyteti ku ai banon dhe shpja e çifllikut të babës së tij; mandej vendet ndërmjet sikurse lumejt e afërm, të dukunit e diellit e mënyra se si me u-orientue.

Këtu asht pika e bashkimit, që të baj ai vet hartat, hartat fort të thjeshta, në fillim dy viza tuj ditue vende vetëm, të cillvet pak nga pak i shtojnë nga një send të ri, por tuj e dijte mirë vendin ku e vejmë.

E shifoi qysh tash se si mund të përfitojë prej kësaj mënyre ma shumë se sa tuj i vu përpara ndonji kompas.

Me gjithë atë, na duhet me i hudhëheqë, por me një mënyrë të pa dukëshme, kur të mos bien në sy veprimi i jonë. Po të gëbojë len-e mos e luej, mos ia ndreq gabimin, prit në heshtje, që ta bajsh atë ta kuptojë dhe ta ndreqi; kur ta shofish rastin e dukun ban-i ndonji pyetje, kështu që të mundet me e kuptue ma lehtas gabimin; ma në fund po të mos gabojë nuk do të nxajë aq mirë. Nuk duhet të kërkujmë që një fëmi të dijë mirë topografin e një vendi, por të dijë mënyrën se si me e kuptue; s'ka randsi pse një fëmi nuk din me bamë një hartë përmendësh, mjafton që ai të jetë i aftë me paraqitë mirë atë që shef e të ketë një mendim të kthjellët për punën që ban.

Shifni ndryshimin që ashtë ndërmjet ditunis së nxanësve dhe të padijes së eme: ata i dijnë e i kuptojnë hartat, i bajnë si gjame për me zburorue dhomën e tyne.

Të ju bijnë ndërmend gjithëmonë se mendimi i em asht që të mos u mësojmë fëmijve shumë gjana, por vetëm disa e të kthjellta. Kur nuk din kurgja një fëmi, s'ka gjat, mjaft që ai s'është një gjë për një tjetër; ma e lehtë asht që unë t'i mësoj atij do sende të reja dhe të vërteta se sa t'i zhdukë gabimet që ka. Arsyetja dhe gjykimi vijnë nga dalë, mendimet (kuptimet) grumbullohen me shpejti: dy të parët lypset që të ruhen.

Gar y Cleveland Myers.

Për nxânësin, që mbetet n' arithmetikë.

(Këshillë mësuesit të ç' do klase në të mbaruar të vitit shkolluar.)

Me gjithë-që mënyra e të mësuesit t' uej gjatë vitit shkolluar mund të ketë qënë fare e mirë, ndoth që disa nga nxanësit t' uej nuk e kuptojnë mirë mësimin e arithmetikës, e kjo natyrisht shkakton q' ato të mbehen në klasë. Kjo gja mund të ndodhi dhe në landët e tjera.

1. Rreth përmirësimit të tij.

Le ta zëmë sikur kemi marrë fjalën e fundit për përmirësimin e një nxânisi të tillë para mbarimit të vitit shkolluar. A do të kalohet ky nxânës a po jo? Para së gjithash udhëhiqu prej kësaj pyetjeje: "Cila âsht gjâja ma e dobishme për të mirën e ktij nxânësi vitin e ardhshëm dhe ma vonë?"

Në qoftë se ngjanë që ju e mësoni prap vitin tjetër, ose ndo nji mësues, që mund t' ia kuptojë vështirsit dhe nevojat e 'tij, ndoshta mund ta kaloni; përndryshe aspak; sepse në klasën tjetër mâ të naltë do t' i kërkohen me krye detyra arithmetike, q' përkasin asaj klase, pa marrë parasysh dobsinë e 'tij.

Ky parim zbatohet nji lloj dhe në mësimet e tjera. Por deri sa ju e parashifni mirë se nji gjâ e 'tillë do t' i ndodhte vitin tjetër, do t' i bani shumë dâm po ta kaloni; pse atëhere, jo v të mësoni detyrat e mësimin do t' i dukeshin mjaft të randa, por dhe të mbetunat e pakuptueshme të vitit të kaluem, të vetë-pamit e mungesës së dijes dhe humbjet e mâ pastajshme do t' i grumbulloshin dalë nga-dalë edhe mâ tepër.

Në qoftë se ky nxânës kalohet, a po jo, në raportin e fundit që do t' i dërgoni zyrës s' uej eprore, theksoni lëndën q' ai nuk ka mundë me krye n' arithmetikë, të metat dhe vështirsit e 'tij në punë dhe ç' llojë pune duhet të ketë në kë lëndë vitin tjetër. Pastaj; le të shpresojmë që mësuesi i 'tij vitin tjetër mund të përfitojë nga këto njeshtime.

N' asnji mënyrë mos e kaloni me provim në Vjeshtë, deri sa ju jeni të sigurtë q' ai nuk tregon shenjë dobsimi, sado që në të vërtetën nuk mund të jemi krejt të sigurtë për këtë.

Në rast se nuk e kaloni, ose e kaloni — sikurse e kanë zakon në disa vënde me marrëveshje, që ta përsërisi prap lëndën e arithmetikës n' at klasë — këshilloh-u-ni mirë me prindët e 'tij. Lut-u-iu që të mos e qëtojnë e të mos e shajnë femin e 'tyne dhe kallzo-iu ndo nji mallëngjim për mos kalimin e 'tij, ose ma në fund, barazo-ia punën shkollore të femis së 'tyne me të njëj fëmije tjetër. Këshilloh-u-ni me 'ta, që t' i ndihmojnë me gjetë shpërblime të mira e kënaqsi atnore prej punësh q' ai mund të mbarojë me sukses ose prej lojnash,

2. Mësim Veruer.

Gjatë pushimevet verore mund që prindët e 'tij dëshirojnë vullnetarisht m' e mësue vetë, ose venë nji vlla a motër të 'tij me moshë ma të madhe, që ta mësojë. Për cilin-do prej këtyne dy shembujve ju, si mësues, duhet të ngulni kambë në këshillat t'ueja, me që-në kundra këtyne masave.

Ato, pa dyshim, mundohen kot me i ndihmue birit të 'tyne sepse nuk do t' i bënë gja tjetër, përposë qërtimit, turpimit e të tallunave; por përveç këtyne edhe do ta detyrojnë me punue aqë shumë, sa ky, jo vetëm që nuk do të kujdeset mâ aspak për mësim, por do të shkaktojnë m' e bâ përtaç edhe mâ shumë.

Provat na kallzojnë se asnji nga antarët e familjes nuk ka qënë i zoti m' e mësue nji fëmij. Këto vetëm mund t' i ndihmojnë, tue u-kujdesë q' atë, që di, të mos e lajë mbas dore e ta harrojë krejt gjatë pushimeve.

Në qoftë se prindët çfaqin dëshirën që pa tjetër t' i vëjnë një udhëheqës gjatë pushimvet verore për mësimin e arithmetikës, ndihmo iu që të gjejnë një mësues të butë, të durueshëm e të dashtun. Pastaj në qoftë e mundun, këshilloh-u vetë me kë mësues dhe shpjego-i të metat e vështirsit e nxansit, që do të mësojë; kallzo i që të këthehet prapë, deri sa t' i gjejë tabanin e fortë të njohtimave, që zotnon, për të ndër-tue bazën e 'tij. Në qoftë se ai pranon që të këshillohet me ju për të metat e nxansit t' uej (gja, që duhet ta pranojë në se dëshiron m' e mësue me të vërtetë) kallzoni të metat, vështirsit, natyrën e tij dhe gjanat e thjeshta q' ai s' i di. Për këto këshilla, natyrisht, ai mësues duhet t' iu falnderojë tepër.

Më digjet shpirtit, kur mendoj se me qindra vajza e djelm do të mësojnë, për pushime n' arithmetikë t' atillë problema, që gjatë vitit shkolluar i u-kanë dukë mjaftë të randa. Me ba me i dhanë një nxânësi, i cili ka mbetë n' arithmetikë, ma tepër nga kjo lëndë po e asajë klase, do t' ishte nji gja krejt pa vënd. Asht nji lloj sikur me i ndihmue njëj kali të lodhun e pa kurajo e që nuk mund të lërheqi barrë të randë, tue ia ritë barrën edhe ma 'tepër.

Të llogjikëshmit do t' ia lehtësojshin barrën kalit. Pa dyshim dhe femis duhet me ia lehtësue detyrën, në qoftë se për t' e asht mjaftë e randë për ta krye.

Pra mësuesi i 'tij mendshëm, q' e mëson për pushime, do t' i api p.sh. nxanësit të klasës së IV-të, që ka mbetë n' arithmetikë, lëndë të klasës III-të a II-të, deri sa ai asht i zoti me dalë me përfundim të mirë e me plot besim në vehten e 'tij.

Natyrisht një nxanës i dobët si ai, do të çkurajohet, jo vetëm prej dijes së 'tij të shkatërrueme, por edhe sepse ka për të shkue shumë ngadalë me atë landë; kurse të shumtit e shokëvet të 'tij mund të kalojnë ma shpejt.

Një mësues i aftë, i dashun e me ton t'ambël mund, dhe duhet m' e ba këtë fëmi të kuptojë se nuk është as pak nevoja me shpejtue në të mësueimit. Pastaj duhet edhe t' i ndihmojë, që të bëhet i zoti me përvehtësue disa gjana kaqë me siguri, sa me qënë në gjendje ma vonë me njoftë vlerën dhe besimin e vetvehtes dhe me pasë vullnet për punët, që kërkojnë mundim të math.

Një nxanësi të 'tillë, që merr mësimë të veçantë n' arithmetikë gjë e pushimevet verore, duhet t' i epen orë mësimi të rregullta jo ma tepër se njëzet (20) minuta, ose një gjysë ore në ditë. Dyzet (40) minuta mësim në ditët, është shumë ma mirë se dy orë në ditët.

3. Nxanësi i papërgatitun.—

Puna kryesore e disa mësuesve Tetorin që vjen do të jetë, se shka me ba me ato nxanës, që do të mbeten këtu vit n' arithmetikë, ose do të kalojnë fatkeqsisht të papërgatitun. Kësij lloj nxanësish ju mund të kenë nëpër klasë aqë shumë, sa ju bajnë me ndie shpeshë herë se detyra e juej është plot dëshprim. Por mundohuni me qenë të durueshëm. Në qoftë se çkurajoheni dhe veçanrisht, në qoftë se prekeni nga zëmrimi dhe çfaqni ndjenjat t' ueja të pa-përmbajtuna kundrejt nxanësëvet, vjen vet-vehtu që do t' i damtoni më tepër se sa i përmirësioni.

Vetëm mbani mend, se nuk është faj' i 'tyne dhe ndoshta i askurkujt tjetër; por është vetëm një e vërtetë e pamohueshme, që duhet t' i përballojmë me vullnet e arsye.

Ma parë duhet me gjetë se ç' punë mundet me ba një nxanës i 'tillë. S' ka aspak randësi se sa e ulët dhe e lehtë është landa, që keni zgjethë për t'ë. Vëshitro-ia mirë punët ma të thjeshta dhe kontrollo-ia veçanrisht. Në këtë kohë leni nxanësit e tjerë të merren me lexim ose me ndo një punë tjetër të dobishme. Po të keni një klasë, ndoshta një nxanës i vjetër e i zoti i asajë klasë mund t' ju ndihmonte në disa raste; në qoftë se keni shumë klasë, atëherë merren nxanës prej klasave ma të nalta për këtë qëllim. Vetëm duhet të mos harroni se, disa nga këto punë, janë mjaft delikate; prandaj, si njanën, ashtu dhe tjetrën, nuk duhet me i përdorë shpeshë e pa vënd; veçanisht, nuk është aspak mirë me lanë një nxanës që t' i ndihmojë një shokut të dobët të klasës së 'tij; sepse ndihmësit, në të kë' illa raste, i rritet mëndja shumë e bëhet kryenaltë; kurse i bobi, që ndihmohet prej 'tij e ndjen vedin të poshtënuem e të përbuzun.

E mira e të mirave për këtu punë, është me ranë në marrëveshtje prindët e fëmijë sa ma shpejt që të jetë e mundun, dhe, tue i bindë, trego-ia si t' i ndihmoj-

në, tue bashkëpunue me fëmin e 'tyne, që t' i dali me sukses e kënaqsi në mësimin e arithmetikës.

Në qoftë se në klasën t' uej kemi shumë ksj nxanësish të dobët, detyra, që kemi marrë përsipër, mund t' iu duket me të vërtetë mjaft e vështirë dhe pa shpresë.

Por n' atë rast kini ndërmend këtë fjalë t' urtë: *"Mënyra më e mirë mos me humbë kohë, është me t'u dukë sikur po e humb."*

Tue humbë pak minuta mundim për kta në fillim, tue i gjetë seicilit vështirsit dhe tue ia kallzue së si me i largue, do t' ju-kursejë si juve ashtu dhe atyne, ndoshta shumë orë pune e mundimi të kotë.

Merrni si shëmbëll këtë parim: *"Çdo fëmi duhet të dali me sukses e të kënaqet, që të ketë vullnet të fortë për t'jera herë."* Prandaj është mirë që të mos i epni kurrë punë të randë q' ai nuk mund ta kryejë; por të zgjidhni e t' i epni landë të njëj ose dy klasave ma t' ulta se ajo, në të cilën gjindet.

Në qoftë se i kryen punët q' i ngarkoni, do të përmirësohet gradualisht dhe ma vonë do të kryejë dhe punët e klasës së 'tij, ndoshta jo të gjithë landën atë vit.

Jo në ç' gradë gjendet ndashti, por sa larg dhe ç' shpresa përmirësimi ka, duhet të jetë masa e juej për të vlefësue përparimin e 'tij.

Në qoftë se Tetorin e ardhëshëm keni me pasë një nxanës, që ka pasë qënë lënë për Vjeshtë, mos trimbi t'ë si shpata e Damocles-it.

Tue e përmbledhë, pra, mund të thomi se: "Në qoftë se vepron si mbas këshillavet të sipërme, nxanësi i juej nuk vete më tue u-dobsoe; por përkundrazi do të bahet njeri që do të vet-veprojë në punë e do të kryejë me sukses ç' do punë. Me gjithë atë do të zhduki krejt ndjenjat e të shtepunit në punë (ndjenjat pesimiste) do të punojë me qejf e ka me qenë i kënaqun në punë të 'tij.

Shënim i përkthyesit:

Ky artikull është përkthym nga e përmuejshëmja: *"The Grade Teacher"*— Organ mësuesish n' Amerikë.

Me gjithë që në disa vënde auktori këshillon mënyrë, që ndoshta shumë-kuejt do t' i duken si në kundërshtim me methudhën e rë të mësimit, e pashtë t' u dhës me i u-vu këtu përkthimi; mbassi në vija krejt praktike prek një problem me shumë randësi.

Mehmet Gjevori 33

Miopia shkollore

Asht vù re për një kohë të gjatë se të lexuemit jodh të pamunit. Të lexuemit, më tepër se në çdo vend, bëhet në shkollë, prandaj, në këtë vend, për syt e nxanësve, duhet të marrim masa më përpara se të çfaqet ndonji shëjë që syni është i sëmund. Çdo masë e marrun që më përpara, nuk ka dalun pa përfundim, por është pa se nxansit miopë janë përmirësue. Provat 1) na kallzojnë se shumica e nxanësve, që mbarojnë një shkollë, kanë një të metë në syt e tyre, d.m.th. se nuk i kanë krejt syt normalë. Gjithmonë nxansit kujtojnë se, tue i u-afurë shumë librit, shofin dhe kuptojnë më mirë atë që thonë; kështu sjellin dam syve të tyre, në qoftë se mësuësi nuk kujdeset, që të mbajnë kryet larg librit ose radhonit të paktën 33 cm.

Ka edhe shumë shkaqe të tjera, që i ndihmojnë miopis:

Shkaku ma kryesuer është ndriçimi i ligë:

Ka shkolla ku drita kalon nëpër të çame muri, për t'i ndriçuem. Shumë ndërtesa të vjetra e të këqia pagëzohen salla klase pa asnji meremetim. Në shumë shkolla drita nuk hyn, veç se prej disa frangjive të vogla. Asht zanë me gojë shumë herë se drita duhet të vijë nga e majta ose nga të dy anët ose nga e majta dhe mbrapa. Prej ndriçimit të ligë disa shkolla veprojnë pak orë me dritë natyrale e mandej përdorin atë mjeshitore, por edhe këtë të pa mjaftueshme, gjë që shkakton dobsimin e syve.

Do të mjaftonte në shumë raste, të smadhohesh një dritare, vend të pasun dritë të mjaftueshme.

Pra, vendet, që përmendëm natë, përmirësohen me një kujdesë, jo edhe të math. Studimet e mbramjes, në disa shkolla nate, janë përgjithnësisht të damëshme në të pamunit. Ndriçimi, që vjen prej ndonjë mjeti ndriçues të varrun është i keq, pse drita vret fytyrën tue u-reflektue prej librit. Kur s i m e t e n e n d r i ç i m k u s h t o j n ë s h u m ë s h t r ë j t

Një shkak tjetër janë edhe orendit shkollore. Asht theksue në librat pedagogjike se bankat duhet të jenë simbas trupit të fëmis. Nxansit e vëgjel duhet të jenë në banka të vogla e të mëdhejt n'ato të mëdhat: me fjalë të tjera, para se t'i caktohet vendi një nxansi, duhet të kemi kujdesë vallë asht ai nxanës për atë vend a po është për një tjetër? Shumë e nevojëshme për formimin e një trupi të drejt, asht edhe mbështetja e bankës; në mungesë të kësaj trupi kërruset përpara tue shtyp krahanorin, gjë që shkakton svoglimin dhe dobsimin e mushkënit. Të mbështetun mbi tryezën e bankës fitojnë shprehë të këqija si për syt, ashtu dhe për zhvillimin e trupit të tyre.

Asht mirë që shkolla të ketë fytyra, ku shifen nxanës të ulun mirë e drejt mbi banka. Për përmirësi-
1) Shif revistën "L'ecole et la vie" Nr. 6, viti 1931

min e orendive shkollore mësuësi do të mirret vesh, sa të mundet, me autoritetet e vëndit tue u-përpjekë me ua bëmë të ditun se mungesa e këtyne (orendive) u sjell dame të mëdha fëmijev.

Ndriçim i pa mjaftueshëm dhe orendi shkollore të këqija, u çelin kujdes shprehivët të këqija.

Nuk themi prap që të jemi në punë orendish fare të mbaruem, por të përpiqemi t'i përmirësojmë me sa është e mundun e të mos rrijmë tue numrue në vend. Për çdo gjë duhet t'u kemi kujdes shprehive e këto nuk fitohen veç në fillim, në rendin e parë. Prandaj mësuësi i rendit të parë duhet të përsërisi shpesh "trupin dre t'", "kryet natë", se ndryshe puna mbaron, miopia do të bëjë rrugë e saj. Por edhe mësuësit e rendeve të tjera duhet ta ndjekin këtë rrugë, në daçin me pasë nxanës me ndija të sakta dhe me trup të shëndoshë.

Kurrë nuk duhet këndue, shkruie e qepë në një largësi më të vogël se 33 cm, sikurse u tha edhe ma natë. Ky rregull vlen për çdo rend e për çdo moshë. Nuk duhet t'u japin nxanësve libra me germa të vogla e detyra të holla. Në qoftë se, në të mëdhejt, një punë kërkon një kujdes të math të të pamuni, atëherë asht mirë, të pritët shpesh ajo punë me një pushim prej një minute: me ketë syt e mendja do të çlodhen dhe puna, natyrisht do të jetë ma e mirë. Në qoftë se syt lodhen së pamuni afër, asht mirë me pa, kohë më kohë, larg. Kështu veprohet dhe në të përkundërtën.

Edhe familja sjell dame të mëdha syvet të fëmijevet; Familja vet ka përgjegjisina për mbarë ndija e këtyneve. Që të shkojë një punë mbarë, duhet të nisët mbarë që në familje. Dihet se prindët janë gjithmonë të zanun me detyra gjit-farësh, por detyra ma e madhe e tyre duhet të jetë kujdesimi për fëmijët e tyre. Edhe në qoftë se familja nuk mundet — se nuk din — me i dhanë një rrugë të mirë fëmis, nuk do me thanë se edhe mësuësi duhet të ndjekë po këtë rrugë se atëherë, mjerësi për fëmijt.

I math e i vogël kurrë nuk duhet të këndojë në vende me pak dritë. Mandej nuk asht mirë me shkruie o me këndue në një dritë, që dridhet, se kjo shkakton që bejja e synit të svoglohet e të smadhohet shpesh, gjë që sjell shumë dam syve. Disa mjekë këshillojnë që në vende, ku nxansit nuk kanë dritë në mbramje, për të krye detyrat e tyre, asht mirë që këto detyra të lehen fare. Disa të tjerë mrijnë tue thanë se asht mirë që krejt mbas-dreks të libet për lojnat, punët e dorës, ushtrinet fizike etj. që duen dritë të mjaftueshme.

Miopia asht gjithmonë një mërztije dhe një dobsi e trupit, gjë që nuk e len njerin me zgjedhë një mjeshteri, që dëshiron; ajo u çel rrugë sëmundjeve të

TINGULLI LETRAR

Novelë

GJAKU

Ishte viti 1914, ku Mark Leci, çdo mbramje, e merte përpara, djalin e tij pesëmbëdhjetë vjeçar; i epote mësimet trimnive dhe e ushqente me dashurinë e therorin për vend. I kallzonte ngjarjet historike e ndeshjet që ai i kishte bamë me amnikun. "Ae sheh i thoshte, at gur të zi?!... Kaqe herë i pata zanë pritë shqaut dhe kaqe kapedana pata rrxue e i pata shtypë me një shqelm në fytyr!"

Kështu po rritesh Gjoni dhe këso ndjenjash po merrte. Nji natë, kur i ati po përgatiste një plan luftë bashkë me Bajraktarin e fshatit kundër disa çetave të Malit Zi, qi po ndiheshin për vjedhje në qarkun e Mirditës, ky, i ulun në minerin e dhomës, kishte ngjeshë një kollan fyshekësh dhe po pëshpëriste me vete: "Ah, po të më bājë edhe mua oficer bajraktari, do t'ia thyej kokën të pabesit, që nuk na le në punën t'onë!..."

I prekun thellë nga një gjykim i një të vogli, Pjetri Mirdi a e preu fjalën me Markun dhe po ndëgjonte me habi djalin trim. "Ah! Më të lumtë, bre Gjon!... Nj' ashtu ban-u se unë me nji herë kapedan kam me të vu, i foli mallshëm!"

Heshjtën e prishi Mark Leci tue e pyetë se nga do të kalojë fuqia për me dalë në Qafën e Gurit. Zotnia e jote iu përgjegj Pjetri, ke me zanë atë vend tue ia shënue me gisht; Unë do t'i bije beshkës dhe pjesa t' jetër nën komandën e Dines, do të zajë pritë

rrezikëshme të synit dhe nga nji herë shkakton qi njeriu të verbohët. Asht e rrezikëshme sidomos në fëmëini dhe në moshë ndërmjet 14-25 vjeç.

Kujdesimi për qëndrësën e nxehtësive në rend formon nji nga detyrat ma me rëndësi të mësuesit. Mirë asht të bahet zakoni që, kohë mbas kohe, t' u bahen nxehtësive vërejtje optike.

Shumë nxehtë janë quejtë përtacë, nga shkaku se gjendja e keqe e syvet të tyne shkakton lodhjen e i largon — pa dashë ata vetë — prej punet. Nji vërejtje e hollë e ndijës së të pamunit do të na bante që të çmojmë dhe punën e këtyneve.

Çashtja e "m i o p i s shkollore" duhet të jetë, për prindët, për edukatorët dhe për të gjithë miqt e fëmijëve, nji problem me rëndësi.

J. Kuvarati 33

poshtë saj. Kështu trimi plak e ndau ushtrinë e, mbassi folën edhe për fyshekë, e lanë niajen n' orën 3 të mëngjezit tue u gëdhi dita e dytë e Pashkëve.

U-ngrit Bajraktari. Gëdhifsh shëndoshë or mik dhe Zoti na ndaftë me faqe të bardhë. Besa, besë nuk vijmë të gjallë, or Pjetër, pa e përzanë shqan nga bjeshtak t' ona, iu përgjegj kapedani.

Pjetri, mbassi mba'hi opingat, i tha Markut qi po e përcillte përtej shtëpis: Due dhe nji besë t'jetër nga ti or vllat Fol, or bashi i mikut, se jam gati me ta dhanë, ia priti shoku. Të due Gjonin për Angjelinën t' ime se më pëlqen burrnia e t'ij e vogël. Jam i mëndjes se at djalë do t'a kemi ndonji ditë kryen t'onë dhe do të na mbajë me erz këtvend, kur në mos na punojë ma gishtit i pushkës! S' pat mbarre fjalën, kur Marku i dha dorën e besën Shqiptare: Qoftë i yti, or Pjetër, dhe u-trashëgofshin me Angjelinën t' andel!"

Bajraktari, i shoqnuem nga errësina e natës shkoi në shtëpi. Për anë zjarrit po e priste grueja me vajzën dymbëdhjetë vjeçare. Angjelinë!... Të kam gjetë nji burr të mirë, i tha. A të pëlqen Gjon Leci?!... Vajza e vogël u-skuq dhe uli kryet. Mos kij turp bijë, se ky asht zakoni i vendit t'onë, qi kaqe herë të kam folë.

Marikë, i u-drejture së shoqes, a të pëlqen krushqija qi kam ba sonde me Mark Lecin?... Për besën më pëlqen djali i t'ij se do të bahet çfar trimi e kam shpresë se do të na mbajë të gjallë këta male, qi s' kanë pranue të huej deri më sot. Kështu pra bijë e babait, iu-këthye Angjelinës, t'a duesh Gjonin se kur të rriti keni me u-martue...

Por edhe kapedan Marku i tregoi së shoqes dëgshirën e Bajraktarit, kur u-këthye nga sheshi qi ishte nda me t'ë. Angjelinë asht e bukurë, po i thoshte Dodonës, shkur Gjoni u-zgëue, pse kujtoj pse i ati po nisjet për luftën e së nesërme. Flij bir, i tha, se énde s' ka bardhë drita; Flij se nesër kam me të ditue dishka të mirë!...

E shporët shqan a?!... pyeti Gjoni gëzueshëm. Jol jo... por nesër kam me ta kallzue. A ju ka ardhë edhe ma fuqi?!... pyeti prap trimi i vogël. Ja, ke po ta kallzoj, i tha babai, se s'ka me të marrë gjumi. Ty do me të ba dhandër Pjetri e do me të dhanë për nuse Angjelinën. Unë ia dhashë besën, po ti a e pranon?... Të bijën e Bajraktarit?!... pyeti Gjoni me kokë

të futun në jorgan. Po, me Angjelinën e bajraktarit, përsëriti babai.

.*.*

Ora e dhomës ra 2 dhe Pjetri u-çue nga shtresa. N' atë kohë i erdhi lajmëtarit me i kallzue për anmikun se kishte hy në bjeshkë. Shko e lajmo edhe Markun me Dinen, i tha, qi të nisen e të zajnë vendet qi u kam shënue.

Fuqia i erdhi ke porta. Si u-gëdhitë or burra, pyeti Bajraktari i Mirditës. A Jeni armatosë mirë? A ka ma shokë me ardhë?... Sot a do vdesim që të gjithë, apo shqan të mos e lamë qi të bredhi si... dhia për tagji!

Trimat, me një za, i dhanë fjalën se do të luf oshin deri në minutën e fundit. Sikur edhe gjaku rrëkeje të shkojë, pushkat nuk kanë me u-dorëzue, tha ai ma i riul! Ju paça or djema, se edhe unë shpresën ke ju e kam, tha Bajraktari i gëzuemë.

Me plakun përpara u-nisën trimat dhe të shpërndamë si pas taktikës së malsorit, iu-gjindën ke hunda çetave Malësore; i rrethuan dhe nisën të shtijnë mbi ta. Pushka nuk vijoi ma tepër se dy orë, pse kusarët lan kufinin. Me një komandë Bajraktari mboldhi fuqin e, vetë në krye, u-varën poshtë tue këndue n' ato kangë që i kishin hije trimnis qi ata dëftyen. Lajmëtarit mboldhi fuqit e tjera dhe n' a 200 burra, për bukuri zbritën të tatëpjetmen e bjeshkës.

.*.*

Zonja Dodonë, bashkë me Gjonin, kishte shkue ke krushka për me urue Pashkët. Motrë, ia pritë Mari-ka, e ama e vazës; Nuk dijme se si do na dalin burrrat me shqan e egër! N' atë kohë një za u-ndëgjue: "...E hoqëm prej këndejl e hoqëm..." Bajraktari tha e shoqja, qi e njofti në za. U-çuen qi ta presim trimin qi po vinte tue qeshë. E mundëml... bërtiti, kur pa të shoqen që i duel përpara. Hyni në dhomën e pritjes dhe u takua me krushkën e me dhandërin e vogël. Kapedan Marku luftoi si trimat sot, tha, e me njëherë thiri Angjelinën qi ishte në dhomën e fjetjes tue veshë një fustan të kuq.

Ejani për anë meje, or fëmij! Edhe këtë herë Perëndia na shpëtoi! Me uzdajë të të Madhit kemi me qenë në qetsi tashti e tutje qi të ndiejmë edhe gëzimin e martesës s' uejl! Edhe të tjera fjalë tha Bajraktari, si e si me nxitë dashunin e të rijvet. I lëmonte kryet që të dyve e i bani qi të tokin durrët për herën e parë.

.*.*

Gjoni i shoquem prej martinës së 'tij, çdo ditë dilte në bjeshkë me një tufë dhi përpara. Nji ditë, kur gjaja iu-hap në pyll, u-ul mbi një gur, nën hijen e një pische shekullore. Syt nisën t' i kullosin në bleri-mën e Prillit. Veshët po i ndëgjiojshin me mija zane e kangë qi përzijeshin me ndihmën e malvet; Gjoni

humbi në melankoli. Këtu ka luftue babai këtu e ka vramë kapedanin e shqaut!... Po thoshte me vehte, kur nji ngjyrë e kuqe humpte e dilte nër fletët e kurrusun të lajthivet

Mirë-mëngjez!.. u-ndëgjue nji za. Mirë se po vjen u-përgjegj malsori. Nji hije, hodhi nji tufë lule përpara. Këtheu kokën, por nuk pa gjë; Angjelina ishte mbëshe-të mbas një druje të trashë. Gjoni i vu manushaqet sipër kësulës së bardhë e me fyllin e tij, shoqnoi kangën mallëngjyese të nji bilbilit qi ia thoshte në majën e lisit. Nuk qe ndalë fanfara e vogël qi përcillesh edhe prej kumbonave të dhivet ku Angjeli-na u fut me e përqafue djalin simpatihk, qi para disa muejesh, qenë lanë nga prindët me bashkue zembrat e tyne të njoma.

Por nuk kishin kalue 30 minuta, kur një fëshkë-llim plumbi, prishi heshtjen e dashnorvet. Shqaut bërtiti Gjoni dhe muer pushkën me zanë pritë kundrejt të shtimevet të tjera qi mund të ngjajshin.

Ah! i mallkuemë, psherëtitë Angjelina. Ah! i lig qi damon edhe në kishë!... Eja mbas këtij guri, i thirri Gjoni, qi nuk mund të nxirrte kryet nga plumbat qi fëshkëllejshin e qi lëmojshin gjethet e dushkut. U-ul gurrue baresha dhe luste lsun për shpëtimin e dy jetavet.

Ora vajti 5 e mbramjes dhe pushka ende s' kishte pushue. Çeta prej shtatë velavet e Malit të Zi qëllonte dendun Gjonin, qi, si malsor, shtinte krye ç' do pesë minutash. U-gjend keq! Futi gishtat në gojë dhe vëshëlleu për me thirrë ndonjenin për ndihmë, por kot, pse shtëpia ishte nji orë larg.

Nuk bani mirë trimi qi u-ndie, pse kusarët tash-ti e diktuen vendin qi ky kishte zanë! Filluen të shtijnë ma rrept kundër tij, pse hyn edhe në dyshim nga rrallimi i zjarrit të Gjonit.

Oh! i mjeri djal! Nandë ballët e fyshekvet iu-mbaruen. Na vranë Angjelinë i tha dashnores, kur e pa se shqau e shtoi qitjen. Ulun shkoi ke shkambi ku ishte mbëshehun vajza dhe dridhshëm e përqafoi. U-ndamë Angjelinë! Shën Marii... thiri Malësorja; ndihmë e shpëtim!

Por jo! Ishte thanë që Gjoni të linte jetën e të ndahesh nga zemra e tij... Që të dy kishin ngri kur nji plump i shkëputun nga gishti barbar i nji shqaut, goditi djalën n' një e majtë.

Oo!.. U vrashë! Si pula pa kokë u mbështet në krahnorin e së dashunës qi gërthiti mallkueshëm. Gjak-u mbuloi përhnin e malsores që mbeti e vdekun për toke. Rënkimi i djalit gumo i pyllin që i dha me kup-tue kusarëvet se e mbaruen qëllimin, të cilët, n' atë kohë, u lëshuën si ujku, në dhit e Mirditës, qi përcape-shin ngadalshëm në dritën e hânës.

.*.*

Ora po shkote 8. Një lehje qeni u-ndie së lar-

gu e me këtë edhe disa tjerë njerzish. Angjelinë?... Ku je?... Këtu! Këtu..., u-përgjegj vajza që porsa kishte ardhë në mend. Ejani se na vranë..., u thiri besnikvet t'et. U-çue për me pritë Gjergjin e Laksin që vijshin tue kërkue, sa më një gropë, më një shkamb. Pa dashun lëshoi syt mbi Gjonin që ishte shtritë së katras. Paska mbarue, ulurini, dhe filloi me qamë e me u-dridhë aqe ma tepër kur dj-mt ngritën të vramin. Ah!, psherëtiten trimat, si do t' i kallzohet tashti Bajraktarit?!

Njani muer të vdekunin mbi shpinë, e tjetri Angjelinën që ende s' e kishte pushue vajën dhe shkuen në shtëpin e 'saj. Gjergji mbassi la të vramin në dhomën e dytë të miqvet, hyni ke Bajraktari që e shoqnojsin 20 trima Mirditas.

Ç' a?!... pyeti plaku. A e gjete Angjelinën?... Por... na... kishin.. vramë... Gjonin?... desh me folë dhe ma gjatë, por kambët nuk e mbajtën dhe për një herë u-shtri për toke.

Si?... pyeti Bajraktari. E vranë Gjonin?... Kush?... Doemos ajo çetë që u-lajmuem me i zanë pritën, përsëriti po vetë! Nuk foli ma gjatë, por muer pushkën, ngjeshi kollanin e fyshekvet e mbi të edhe revolveria. Mbrapa t'ij u çuen edhe besnikët t' armatosun deri në dhambë.

Ora ishte 10 pa një çerek, ku malsorët e zun bjeshkën. Pau...pau..., dy krizma martine u ndien. Ramë në ta tha Bajraktari, por majas e djathtas hapuni e kryetarin e çetës të gjallë ma zini U-vërsulën trimat e si arinj i kapërxejshin llogoret që dikur i kishin bamë me duerët e tyne.

Qëndro he shqa i egër, qëndro, i briti Bajraktari, kur një plump ia rrëqethi veshin. Zjarr!... lajmoi dhe një batore pushkë, u-lëshuen mbrapa kusarëvet. Një rënkim shpirti u-ndëgjue; nënkryetarit të çetës një plump ia kishte zbrëthye mushkënin. Dhe një herë, or burra, zjarm e sulm, u thiri.

S' kishte kalue minuta, kur shamijat e bardha u-ngulën në grykat e pushkavet dhe, kusarët lëshuen armët. Merr-e Preng shqan e math..., lidhe e shoqnoje mbrapa meje, i tha të vllait. Ju të tjerët therni ata që keni aty dhe vetëm kokat të më bini!

Epte e merrte frikshëm kryetari i çetës malëzeze, por më kot. Desh ta vrasit Prengu, por bajraktari nxori thikën e tij të mprehtë dhe ia nguli në sisën e majtë prej aty dhe një herë në zverk, tue e shtri posht si një berr. Len-e ashtu, deri sa të fiket pak nga pak, tha plaku, kur n' atë kohë erdhën edhe të tjerët, të cilët, mbassi kishin çue urdhënin në vend, kishin futë dhit përpara e iu-gjindën Bajraktarit që rrinte i menduem. Vdiqën al..., i pyeti porsa i pa. Ejani të shkojmë se edhe ky mbaroi.

Hel dorë katile.... Pse më more më qatë Gjonin?... Pse më trete shpresën t'ime?... Ja ku të ra edhe

në kokën tandel... Kështu murmuriste me vete trimi, deri sa shkoi në shtëpi, ke ra si i vdekun nga dëshpërimi që e kishte kapë.

Më bjer Angjelinën këtu, i tha së shoqes që kishte dalë me e pritë ke ballkonin i odës së miqvet. Eja këtu bijë, i thirri vajzës që po dremiste për gjumë. Pa më kallzo, si ngajti vrasja e Gjonit?... Ti ku ishje, kur plumbi i pamëshirshëm preu jetën e këtij fatkeqi?... Angjelina e shkretë mbëshjeti kokën në krahnorin e t'et e nuk pati gojë me folë, pse lotët ia mbuluen fytyrën! Mos qaj bijë, i thoshte Bajraktari që ishte ndë për minutën e fundit, mos qaj!... Unë tashti po ap frymën e mbrapme. Ja, nanën ke po ta la e kujdesin e shtëpis do ta ketë Prengu. I ndëgjoni se e keni në kambën t'ime, mbassi s'paska qanë thanë që i ishte Gjonit kryetar i kësaj shtëpije. Po ky (Prengu) Angjelinë do të të ketë edhe mbikqyrjen për fejesën e dytë që ka me t' u bamë. Kij mendjen me e njoftë mirë të dashunial! Të ketë zakone malsiye e të jetë edhe në pëlqimin e nanës e të vllait t'imi!

.....Mos kij derd, or vila: shko i qetë, se, me uzdaje të të Madhit, do të bahem therorë i këlyneve që po le. Kur të shkeli kamba e Marikës e e Angjelinës, aty ka me ranë edhe koka e ime, ia pritit Prengu i ri tue derdhë lot mallëngjimi!

Troki i porta. Urdhno, u-përgjegj Bajraktari me gysyëm shpirti. U-hap dera e dhomës dhe, një burrë i gjatë, hyni brenda. Eja Mark!... Rri..., i tha kapedani, që ende s' kishte marrë vesh se ç' ngjau. I shkreti kishte ardhë, që të pyesi krushkun se ç' asht zani e shka-ku që Gjonin s' i kishte shkue në shtëpi, me gjith që ora po shkonte 12 mesnatë.

U droh Mark Leci, kur pa vajzën që po qante në shtresën e t'et. Ç' a?... Pse qan Angjelina?... Nga i pate dhitë sot, bijë?... A e pe Gjonin kënd?... Ulu, brë Mark, ia pritit Pjetri; ulu, se nji... këshillë kam me ta dhanë.

Bajraktari, që memzi mbushesh me frymë nga idhnia e nga vdekja që i ishte afrue, shkëoi në sy kapedani, që kishte ngri pas murit, e i tha: "...Prej sot-it t'i or Mark, do të jeshë Bajraktar i këtij vendi! Prej tash-it ti do t' i sundosh këto bjeshkë virgjine, por kij mendjen me i mbajtë siç i ka hije një Malsorit Shqip-tar!..."

"... Unë mbarova, or bashi i mikut, por nuk më vjen keq se do shkoj i ngimë. Zakonin t'onë e çova në vend, ose sonde, me dorën t'ime, ia nxorra shpirtin të pabesit!... E vrava!... E mora... gjakun... e.... Gjonit... t' andl.

Musa Tafa 30

Nga literatura e huej.

Dashuní nâne....

Marrë prej librit "I promesi sposi,, t' Alesandër Manzoni cap. XXXIV, pag. 414

(Këtu poshtë po shkruaj një pjesë të bukur, por të mallëngjyeshme, ku tregohet mënyra e madhe në Milano, kur ra murtaja, qi farosi me mijna njerëz).

... Po zbriste prej njënës nga ato dyer ¹⁾ e vinte kah vagoni ²⁾ një grue, pamja e së cilës tregonte një rinë të përparme, por jo të kalueme; e e përshkonte një bukuri e mbuluese e, si të thuesh, e mjegullshme, por jo e shkatrueme, prej një pasjoni të madh e prej njëj dobësi vdekjeje; ajo bukurit e ndriçueshme, në një kohë edhe madhështore, qi shkëlqen në gjakun Lombardes. Të kaluemit e 'saj ishte i lodhshëm, por jo i këputun fare; syt nuk i nxirreshin lot, por diftojin shëjë se kishin derdhë shumë; ishte në këtë dhimbje një, s' diq ç' farë, paqe e thellsije, qi tregonte një shpirt krejt të ditshëm e të gatshëm për të ndiem. Por nuk ishte vetëm pamja e 'saj, qi, ndërmmjet kaqë mënxyrash, e tregonte kështu të veçantë për tá mëshirue e ringjallte për 'të atë ndiesi tash shumë të lodhun e të pafuqishme në zëmrat; ajo mbante në qafë një vajzë, ndoshta nandë vjetësh, të vdekun, por të rregullueme fort bukur, me flokë të ndame në ball, me një rrobe krejt të bardhë, sikur këto duer ia kishin zburue për një festë të premtueme prej aq kohe e dhanun si një farë çmimi. As s' e mbante si të ngrime, por drejtueshëm, t' ulun mbi një krah me krahanuer të mbështetun mbi krahanuer sikur me qenë e gjallë, e ashtu qi një mângë e bardhë në mënyrë mjaft delikate varresh prej një âne me një aso farë shëjë gjallnive, e kryet mbështetesh mbi krahun e nânës me një farë të lëshuemi mâ të rândë se ai i gjumit: të nânës ³⁾ qi, edhe pse ngajshëmija e fytyrave nuk e bante të besueshme vdekjen e vajzës, kishte me e thënë qartësisht ajo prej të dyjave qi tregonte ende një ndiesi.

Një murg brutal ⁴⁾ shkoi për t' i marrë fëmijën prej krahu me një farë mënyre nderimi të veçantë, me një verejtje të pavullnetëshme. Por ajo, tue u-tërhekun mbraptazi e pa tregue

padëjisi, as dëshprim, "jo", thotë: "mos më prekni tashiti; duhet të vë unë mbi këtë karrocë: merrni e". Tue thanë kështu hapi një dorë, pau një aso mbulese ⁵⁾ edhe e lëshoi vajzën n' atë qi i shtrini murgu. Mandej shtoi: "premtomu-ni mos me e gërgamë aspak, as mos me lënë me i bëmë ndonji zburkim e me e futë nën tokë kështu". Murgu vuni një dorë në krahanuer në shëjë bindjeje e nderimi e mandej kujdesshëm e në mënyrë përluljeje, mâ fort për ndiesin e re, prej së cilës ishte si i futun nën zgjedhë, se sa për dukjen e papritëshme, u-muer me të bãmunit e pak vendi në karrocë për të vdekmen e vogël. Nâna, mbassi i dha asaj një të puthun në ball, e vuni sikur me qenë në shtrat, e ndreqi, i shtrini përsipër një pëlhurë të bardhë e tha fjalët e fundit: "lamtumirë Çiçile!, pusho në qetsi! Këtë mbramje do të vijmë edhe ne për me ndëjtë gjithnjë bashkë. Lut-u pra për neve, se unë kam me lortë për tyj e për të tjerët". Mandej tue u-kthye rishtas kah murgu, "ju", thotë, "tue kalue këndej kah mbrâmja, ngjit u-ni nalt në shtëpi për me marrë edhe mue, e jo mue vetëm".

Si tha kështu, hyni në shtëpi e pak mâ mbrapa doli në dritare, tue mbajtë në qafë një vajzë t' jetrë mâ të vogël, të gjallë, por me shëjat e vdekjes në fëtyrë. Ndejtë tue verejtë mallshëm kështu këtë fyneral të padëjshëm të vajzës së parë, deri sa karroca udhtonte e ajo s' e shifte më; mandej u-zhduk. E ç' mundesh me bã t' tjetrë?; veç me lënë mbi shtrat të vetmen fëmijë qi i mbeti, e me e vumë ngjat për me vdekë së bashkut, porsì lulja, tash kryenaltë mbi trupin e 'saj, qi rrëxohet mandej me lulezën, qi e ka ende në gonxhe, kur përshkon kosa për të kositë barin e livadhit...

S. Alliu
D. V. D. '33

1) Dyert e shtëprijave ishin bãmë si ura ku kalojshin trupna të vdekunsh prej murtaje mbramje e mëngjes.

2) Vagonet me kuaj qi mbledhshin shpi më shpi të vdekunit.

3) Edhe nâna në ftyrë dukej si e vdekme prej sëmundjes së mallkueme.

4) Murgjiti mbledhshin me karroca të vdekunit edhe shërbejshin nëpër spitalet qi u-krijuen për të murtajosurit.

5) Mbulea si thasë ku futshin të vdekunit.

Folklorë

Shënim: Në numurin e pushimevet do të kemi në vëndin e posaçëm "Erë trandëfilë nga Shqipnija" këtë krahinë: Luma.

(Nga pikpamje gjeografike, historike, ekonomike e shoqënore) prej z. Qamil Hoxha. Në këtë numur po tjakim vetëm disa strofa të një kange që këndohet në kohën e martesës.

Mori nuse a po ndinë
 Se t' u zâ kolaçi fillë
 Mori çupa n' krie t' malit
 Bjer te poshtë e hajde zallit
 Bjer te poshtë moj zoj' e ranë
 Ven dukatën më nj' anë t' anë
 Me një an' e me peneza
 Përmi vetullat e zeza
 Përmi vetullat në ballë
 S' lanke shoqe n' këtë mahallë
 N' këtë mahallë e n' këtë katund
 S' lanke shoqe kiq kërkun.

Tek e mbramja fillojnë të vijnë të grishunit me desh e cjep; Të grishunit për të fajnërue ardhjen e 'tyne shprazin pushkë e gratë i këndojnë:

Po t' vijnë, djersët pal' e palë
 Dhânërr ó! e dhanërr é
 Tuj m' i pjekun motrat bashkë
 Dhânërr ó! e dhanërr é!
 Bashkë i poça e zahmet hoqa
 Dhânërr ó! e dhanërr é!...

.

N'e nesret herët krushqit shkojnë me marrë nusen, të gjithë në kual, t' armatosun, pushka vlon e grat këndojnë:

Udh' e marë e krush bujar
 Nusja jonë na koftë për hajr
 Nisu nuse nisu lule
 Se t' u nis e darsma jote
 Le të niset e hajrli koftë
 Dhandri inë e gëzofët.

.

Q. Hoxha 35

PJESA HISTORIKE

Ndeshja e parë e Skanderbeut me Sulltan Muratin e II-të

Mbasi erdhi Skanderbeu në Krue (1443) dhe vu-ni flamurin e kuq me shkaben e zezë me dy krena në vend të flamurit të Turkis, zaptoj mandej me ndihmën e Shqiptarve dhe fortesat tjera të dukates së tij që gjindeshin në duer të Turqvet Skanderbeu e njëjtte mirë Muratin, prandaj muer masat e duhuna me i bërë ballë rresikut të math që do t' i kërcnohej prej Turqve. Pik së pari bani një thirrje krenvet të Shqipnis, që n' at kohë ishin të ndamë e të përçamë, që të vishin në Lesh për me bisedue masat që do të merrshin kundrejt Turqvet. Kjo mbledhje u mbajt në kishën e Shën-Kollit nën kryesin e Skanderbeut në Mars të vjetit 1444 dhe u vendue formimi i një lidhje të krenvet të Shqipnis e si kryetar u zgjodh një zënit Skanderbeu. Qëllimi i kësaj lidhje ishte me mprojtë Shqipnin kundra rrezikut të math që po i kanosej prej Turqve. Me të vërtetë fuqit e Shqipnis ishin të vogla por të bashkueme mund t' a mprojshin lehtë atdhen e dashun. Të gjithë princat e Shqipnis u besatuan t' a përkrahin Skanderbeu me të bolla e me ushtri si mbas fuqis të sejcilit.

Kшту pra, Skanderbeu i u shpërvjel punës për organizim dhe ushtrimin e ushtris. Nga ushtarët dhe vullndetarët që u mbledhën formoj një grup prej 15 mij vetësh kalorës e kamborsë të zgjedhun me kujdes, të tjerët i ndau nëpër fortesat a i dërgoj në shtëpi që t' i thrite kur t' i duheshin.

Gjithë ashtu futi dhe një reformë me randsi, rregjistrimin dhe bani lista të plota të mashkujve që mund të mbajshin arm e që t' i mblitthe në rasë nevoje.

Skanderbeu tue ditun vlerën e një ushtrie të rregullshme dhe për një luftë t' afërme, formoj një trup të zhgjedhun, mbas systemit të Jeniçerëve, si një gardë mbretnore, prej më se dy mij trimash besnikë dhe të disiplinuem.

Mandej bani fortifikime të reja reth Krujës, vizitot të gjitha kshjtellat, studjoj hollsisht topografin e vendit për të njoftun pika strategjike. Ushtrin e ré e ushtroj dhe e disiplinon fare mirë e bani gadi për luftë.

Koha për të provue ushtrin e ré dhe zotësin e komandantit nuk vonoj për t' ardhun. Sulltan Murati për të thye kryengritjen shqiptare dërgoj kundra Skenderbeut Ali Pashën, një nga generalatë më të zot të tij me një ushtri të madhe.

Kjo ushtri hyni nga ana e Kosovës dhe zbriti në Dibrën e poshtme. Skanderbeu kje informue hollësisht për numrin dhe cilsin e ushtris turke prej spiunave ushtarakë që ishin përhapë anë e m' anë der

n' Adrianopël. Porsa mori lajmin që Ali Pasha po afrohej, mblodhi me një herë ushtrin dhe doli në fushë. Afër Kasarit (një fshat pranë Krujës) inspektoj fuqit e mbledhuna, nga të cilët vetëm dy mij kalorës qenë nga princat e ligës.

Populli ishte i shqetsuem nga ardhja e Turqve. Vetëm Skanderbeu qindronte i patundun dhe ngjite dit e natë për t' i dhanë zemër popullit dhe ushtris, që s' kishin bërë luftë deri atëhere. Përveç komandantit vetëm dy oficera të natë kish, Ajdini Muzaka që kish shërbye n' ushtri turke dhe Vrano Konti, i cili kishte shërbye disa vjet me radhë në ushtrin e Alfonsit, mbretit të Napolit dhe kishte eksperiencë të madhe të mjeshtris ushtarake t' asajë kohe.

Me këtë ushtri Skanderbeu u nis e doli në Dibrën e poshtme dhe vendoj kampin e tij në fushën e Torvjollit. Kjo fushë që e rrethue prej malesh, brigjesh e pyjesh nga të gjitha anët. Pas planit të Skanderbeut një pjesë e ushtris do të mshehej në pyjet e ktyne maleve dhe do të hynte në luftë në orën e fundit. Me manovra mjeshhtarake e tërhoqi anmikun atje ku i duhej. Vrano Konti ish ay që u ngarkue të qendronte në fund dhe të hiqej dal nga dal në Torvjoll.

Ajdini e kishte radhitun t' anë ushtrin. Komandën e krahut të djathtë e kish Tanush Topia me labërit e trianët dhe malësorët e Dukagjinit; në krahun e rrmakët ishte Mojsiu me Dibranët e tij, në qendër vetë Skanderbeu me Ajdin Musakën dhe Gjergj Stres Balshën, i rrethuem prej gardës mbretnore të famahme. Sa për ushtrin përgjithsisht Skanderbeu e kish vë kalorin përpara dhe kamsorin mbrapa.

N' agim të ditës 29 Qersuer 1444, Shqiptarët patën rasën t' a shofin anmikun me të cilin do të malfeshin; fusha e ngushtë që mbushun prej tyne, malet ushtojshin prej trumpetave kumbuese të tyne. Skanderbeu vizitot ushtrin ndër tana anët tue dhanë urdhnat e fundit dhe zemër të gjithëve që të kryeshin detyrën si burra dhe tue thanë që të presin të sulmojnë Turqit më parë.

Turqit të bindun për fitimin duk shkijue Shqiptarët si të pim, me një bërtitje të mnershme u lëshuan kundra ushtris Shqiptare. Mbasit u dha shenji i betejës, Skanderbegu filloj së parit luftën. Të dy ushtrit u përpoqën me furi të madhe dhe Turqit përdornë t' anë fuqin kundra qendrës Shqiptare dhe sulmat e tyne të përsrituna kjenë aq tërbueme sa që do t' a kishin thye, sikur të mos ndodheshin atje Skanderbeu me shokë.

Skanderbeu tue pasë të dy krahët të ushtris të

Folklorë

Shënim: Në numurin e pushimevet do të kemi në vëndin e posaçëm "Erë trandëfili nga Shqipnija" këtë krahinë: Luma.

(Nga pikpamje gjeografike, historike, ekonomike e shoqënore) prej z. Qamil Hoxha. Në këtë numur po tjakim vetëm disa strofa të një kange që këndohet në kohën e martesës.

Mori nuse a po ndinë
 Se t' u zâ kolaçi fillë
 Mori çupa n' krie t' malit
 Bjer te poshtë e hajde zallit
 Bjer te poshtë moj zoj' e ranë
 Ven dukatën më nj' anë t' anë
 Me një an' e me peneza
 Përmi vetullat e zeza
 Përmi vetullat në ballë
 S' lanke shoqe n' këtë mahallë
 N' kët mahallë e n' kët katund
 S' lanke shoqe kiq kërkun.

Tek e mbramja fillojnë të vijnë të grishunit me desh e cjep; Të grishunit për të fajmëruë ardhjen e 'tyne shprazin pushkë e gratë i këndojnë:

Po t' vijnë, djersët pal' e palë
 Dhânërr ó! e dhanërr é
 Tuj m' i pjekun motrat bashkë
 Dhânërr ó! e dhanërr é!
 Bashkë i poça e zahmet hoqa
 Dhânërr ó! e dhanërr é!...

.....

N'e nesret herët krushqit shkojnë me marrë nusen, të gjithë në kual, t' armatosun, pushka vlon e grat këndojnë:

Udh' e marë e krush bujar
 Nusja jonë na kostë për hajt
 Nisu nuse nisu lule
 Se t' u nis e darsma jote
 Le të niset e hajrli kostë
 Dhandri inë e gëzofët.

.....

Q. Hoxha 35

PJESA HISTORIKE

Ndeshja e parë e Skanderbeut me Sulltan Muratin e II-të

Mbasi erdhi Skanderbeu në Krue (1443) dhe vu-ni flamurin e kuq me shkaben e zezë me dy krena në vend të flamurit të Turkis, zaptoj mandej me ndihmën e Shqiptarve dhe fortesat tjera të dukates së tij që gjin-deshin në durr të Turqve Skanderbeu e ajitje mirë Muratin, prandaj muer masat e duhuna me i bërë ballë rresikut te math qi do t' i kërcnohej prej Turqve. Pik së pari bani nji thirrje krenvet të Shqipnis, qi n' at kohë ishin të ndamë e të përçamë, qi të vishin në Lesh për me bisedue masat qi do të merrshin kundrejt Turqvet. Kjo mbledhje u mbajt në kishën e Shën-Kollit nën kryesin e Skanderbeut në Mars të vjelit 1444 dhe u vendue formimi i nji lidhjes të krenvet të Shqipnis e si kryetar u zgjodh nji zhanit Skanderbeu. Qëllimi i ksajë lidhje ishte me mprojtë Shqipnin kundra rrezikut te math qi po i kanosej prej Turqve. Me të vërtetë fuqit e Shqipnis ishin të vogla por të bashkueme mund t' a mprojshin lehtë atdhen e dashun. Të gjithë princat e Shqipnis u besatuan t' a përkrasin Skanderbeun me të holla e me ushtri si mbas fuqit të sejcilit.

Kшту pra, Skanderbeu i u shpërvjel punës për organizim dhe ushtrimin e ushtris. Nga ushtarët dhe vullndetarët qi u mblodhën formoj nji grup prej 15 mij vetësh kalorës e kamborsë të zgjedhun me kujdes, të tjerët i ndau nëpër fortesat a i dërgoj në snpi qi t' i thrite kur t' i duheshin.

Gjith ashtu futi dhe nji reformë me randsi, rregjistrimin dhe bani lista të plota të mashkujve qi mund të mbajshin arm e qi t' i mblithte në rasë nevoje.

Skanderbeu tue ditun vlerën e nji ushtrie të rregullshme dhe për nji luftë t' afërme, formoj nji trup të zhgjedhun, mbas systemit të Jeniçerve, si nji gardë mbretnore, prej më se dy mij trimash besnikë dhe të disiplinuem.

Mandej bani fortifikime të reja reth Krujës, vizitoj të gjitha kshjtjellat, studjoj hollsisht topografin e vendit për të njoftun pika strategjike. Ushtrin e ré e ushtroj dhe e disiplinuj fare mirë e bani gadi për luftë.

Koha për të provue ushtrin e ré dhe zotësin e komandantit nuk vonoj për t' ardhun. Sulltan Murati për të thye kryengritjen shqiptare dërgoj kundra Skanderbeut Ali Pashën, nji nga generalatë më të zot të tij me nji ushtri të madhe.

Kjo ushtri hyni nga ana e Kosovës dhe zbriti në Dibrën e poshtme. Skanderbeu kje informua hollësisht për numrin dhe cilsin e ushtris turke prej spiu-nave ushtarakë qi ishin përhapë anë e m' anë der

n' Adrianopël. Porsa mori lajmin qi Ali Pasha po afrohej, mblodhi me nji herë ushtrin dhe doli në fushë. Afër Kasarit (një fshat pranë Krujës) inspektoj fuqit e mbledhuna, nga të cilët vetëm dy mij kalorës qenë nga princat e ligës.

Populli ishte i shqetsuem nga ardhja e Turqve. Vetëm Skanderbeu qindronte i patundun dhe ngiite dit e natë për t' i dhanë zemër popullit dhe ushtris, që s' kishin bërë luftë deri atëherë. Përveç komandantit vetëm dy oficera të natës kish, Ajdin Muzaka qi kish shërbye n' ushtri turke dhe Vrano Konti, i cili kishte shërbye disa vjet me radhë në ushtrin e Alfonsit, mbretit të Napolit dhe kishte eksperjencë të madhe të mjeshtris ushtarake t' asajë kohe.

Me këtë ushtri Skanderbeu u nis e doli në Dibrën e poshtme dhe vendoj kampin e tij në fushën e Torvjollit. Kjo fushë qe e rrethue prej malesh, brigjesh e pyjesh nga të gjitha anët. Pas planit të Skanderbeut nji pjesë e ushtris do të mshehej në pyjet e ktyne maleve dhe do të hynte në luftë në orën e fundit. Me manovra mjeshtrake e tërhoqi anmikun atje ku i duhej. Vrano Konti ish ay që u ngarkue të qendronte në funt dhe të hiqej dal nga dal në Torvjoll.

Ajdini e kishte radhitun t' anë ushtrin. Komandën e krahut të djathtë e kish Tanush Topia me labërit e e trianët dhe malësorët e Dukagjinit; në krahun e rrmakë ishte Mojsiu me Dibranët e tij, në qendër vetë Skanderbeu me Ajdin Musakën dhe Gjergj Stres Balshën, i rrethuem prej gardës mbretnore të famshme. Sa për ushtrin përgjithësisht Skanderbeu e kish vù kalorin përpara dhe kamsorin mbrapa.

N' agim të ditës 29 Qersuer 1444, Shqiptarët patën rasën t' a shofin anmikun me të cilin do të matesthin; fusha e ngushtë qe mbushun prej tyne, malet ushtojshin prej trumpetave kumbuese të tyne. Skanderbeu vizitoj ushtrin ndër tana anët tue dhanë urdhnat e fundit dhe zemër të gjithëve qi të kryeshin detyrën si burra dhe tue thanë qi të presin të sulmojnë Turqit më parë.

Turqit të bindun për fitimin duk shkllue Shqiptarët si të pim, me nji bërtitje të mnershme u lëshuen kundra ushtris Shqiptare. Mbassi u dha shenjli i betejës, Skanderbegu filloj së parit luftën. Të dy ushtrit u përpoqën me furi të madhe dhe Turqit përdorën t' anë fuqin kundra qendrës Shqiptare dhe sulmat e tyne të përsrituna kjenë aq tërbueme sa qi do t' a kishin thye, sikur të mos ndodheshin atje Skanderbeu me shokë.

Skanderbeu tue pasë të dy krahët të ushtris të

ÇASHTJE EKONOMIKE E BUJQESORE

Pse produkti i vreshtave është i parregullt dhe i pakët?

Nji nga faktorët ma kryesorë t'ekonomisë kombëtare asht produkti i vreshtave. Shqipëria me nji sipërfaqe vreshtash prej 2500 hektarë dhe me nji produkt vene prej 50.000 hektolitrah (gjatë viteve 1924-1926) meriton përkujdesje për mbarëvajtjen e këtij produkti. Asht vu re se produkti i vreshtave asht i parregullt; nji vit shofim se marrim nji prodhim të pakët, nji vit tjetër mbeten rrusht në vresht pa vjelje nga shkaku se nuk kanë mundë të piqen me kohë dhe i ka zanë të ftohtit e dimnit dhe nji vit tjetër shofim se gjithë produkti çduket krejt nga sëmundjet e ndryshme që godisin vreshtin. Kjo gjendje e dëshpëron tepër bujkun e mjerë, që punon gjithë vitin me shpresë që të mund të nxjerrë ndonji të hollë për t' i ba ballë jetesës së tij. Për të lëftuë këto mjerime shkenca agronomike ka mjaft

tij të fitueme bani sulmën e fundit tue i ra qendrës ku ishte vetë Ali Pasha dhe i ra me aq furi sa kjo çasi të tronditë dhe me përpjekjen e fundit prej rezervës Shqiptare u shkatrua krejt. Turqit thye ikne por Shqiptarët të lodhur nuk patën fuqi qi t' i ndiqnin.

Humbjet e Turqve më kë të betejë kjenë të panumrueshme dhe nji çasi të madhe feshash dhe municionesh ranë në dorë të Shqiptarve.

Edhe Shqiptarët patnë dame të mdhaja, se mbetnë vdekun kapedanët e Labëve, të Himariotve dhe i Dukagjinit. Aidin Muzaka u plagos randë dhe vdiq mbas pak muejsh. Kjo dit u provoj Shqiptarve qi kryetarit i tyne ishte nji nga komandantat e shquem e panë me sy të marrë pjesë në të gjitha përpjekjet i pari dhe të japë urdhnat me mjeshtri e gjakftohtsi.

Pas ktiij dhe komandantat tjerë si Vrano Konti, Moisiu i Dibrës dhe Tanush Topia u shquen për trimni dhe u nderuen prej popullit e ushtrisë.

Mbasi ushtria fituete u çlodhë dy dit në fushën e betejës, të tretën dit Skanderbeu i radhiti ushtarët e tij dhe në krye të tyne hyni triumfues në Krujë. Atje gjeti disa princa qi i paraqitën urimet për fitimin e Torvjollit.

Kшту përpjekja e parë me anmikun shkoi mirë dhe nji besim i madhë në zotsin e komandantit mbret-nonte në çdo zemër. Shqipëria e ndieu forcën e sajë dhe kishte shpresa të mdhaja që t' a mpronte vendin nga shkeljet anmike. Në mes t' Evropjanve beteja e Torvjollit zgjoj shpresa të shndoshta për të dbue Turkun nga Evropa dhe u hapën mardhanjen diplomatike midis Shqipnis dhe t' oborreve Evropjane t' asaj kohe, si Romës, Venedikut, Napolit, Budapestit. N. K.

mjete me anë të të cilëve mund të shpëtojë produktin tue i sigurue bujkut të marrë nji produkt të rregullt e të frytshëm. Nji nga faktorët ma kryesorë që lot rolin e parë në rregullimin e produktit dhe në mbarëvajtjen e vreshtave asht klima. Me klimën lidhet faktori kryesorë që asht krashtja. Klima cakton kohën e krashtjes, kohën e gërmimit, e të tarrunit dhe atë të vjeljes së rrushtit. Çdo bujk nuk duhet kurrë të harrojë klimën e vendit se vetëm tue diton klimën e vendit ka, me mujtë me i dhanë kujdeset e duhana bimës gjatë zhvillimit të saj. Që të mundim të kuptojmë rëndësinë e madhe të klimës le të marrim për shëmbëll klimën e qarkut të Korçës dhe punimet që u banë vreshtave gjatë vitit. Klima e qarkut të Korçës asht nji klimë ku dimni ban tepër ftohtë dhe zgjat shumë, dhe stina e verës ban tepër nxhhtë. Për këtë arsye që vreshtat e qarkut të Korçës duhet të krahositen në nji kohë kur të jenë çduktë të ngulmit e të çkrimit. Sikurse kemi marrë veshit nga pyejet që u kemi ba fshatarvet krahishtja e vreshtave në kë qark nis që në kallnuer tue vazhduer gjer në prillë, Katundarët tue pa kohën e mirë dhe tue mos pas punë në kë kohë venë e krah-sisin vreshtat. Mirë po kjo krahishtje e bamë përpara kohës asht e damshme, pse në kohën e çeljes së tyne të ftohtit dhe çiknat e paprituna e çdukin nji numur të math të polenit dhe të nji çasi të produktit të vreshtit. Nji pjesë e vreshtave që shpëton nga ky rrezik çduket nga sëmundjet kriptoganike të vreshtit dhe nga nxehtësina. Kjo pjesë asht përba përgjithsisht prej vreshtave të shëndoshtë, vreshtave të plehnue dhe vreshtave të reja prej 12-15-20 vjet lihen në duert e Zotit pa marrë as nji masë kundër këtyne sëmundjeve. Pra shkaqet që produkti i vreshtave asht i parregullshëm dhe i pakët janë më nji anë nji numur vreshtash apin nji produkt të pakët nga shkaku se krahsitjen katundarët t' onë e bajnë pa rregull dhe me nji kohë tepër të keqe. Më tjetër anë gjithë ato vreshta që shpëtojnë nga ky rrezik çduken shpesh herë nga sëmundjet kriptogamike të vreshtit dhe sidomos prej midlou-s (plasmopora vitticola). Kjo sëmundje e tmershme që godit rrusht në gjithë evolucionin e tyne nuk asht rrallë që ta takojmë po thue në çdo vit në qarkun e Korçës. Sëmundja asht e tmershme dhe mund të çduki në pak kohë gjithë produktin, ku asht koha e favorshme. Kështu pra fshatarët e pronarët e vreshtave tue mos marrë as nji masë kundër kësaj sëmundje pendohen, por shumë vone; vetëm kur shofim produktin e vreshtave krejt të prishun, Pra për me i ba ballë kësaj sëmundie duhet ba stërkritje të denduna me gur kali dhe në kohën e du-

hun, sidomos kur shofim që koha e sëmundjes asht e favorëshme. Por që ky gurë kali të mund të bajë efektin e duhur dhe të mos damtojë zhvillimin e vreshtit duhet të përgatitet në një mënyrë dhe në një proporcion të përkatshtëm. Pra solucioni ma i lehtë dhe ma i përdorun asht:

2 o) gur kali (SO₄ CU)

1.5 o) gëlqere të shueme (Ca(OH) 2)

200-300 gr. o) sapin ose qumësht.

Për me përgatitë këitë solucion veprojmë në kë të mënyrë: vemë më një enë $\frac{9}{10}$ të volumit të ujit në të cilin tresim gurin e kalit dhe në një enë tjetër shuajmë këlqeren me $\frac{1}{10}$ të volumit të ujit të përgjithshëm që ka mbetë. Ma pastaj duhet të derdhim kurdoherë kërqelen në gurin e kalit dhe jo të kundërtën.

Rezullati që kemi asht: SO₄ CU + Ca(OH) 2 = SO₄ CA + Cu(OH)₂.

Hidrati i gurit të kalit (Cu(OH)₂) ban reaksion kundër mikrobeve të kësaj sëmundjeje dhe ndalon zhvillimin e sëmundjes në fjalë. Në qoftë se katundarët qahen se nuk kanë ujë në dispozicion për t'i shërujtë dendurin, mund të përdorin me sukses të plotë pluhnat kyprike që bajnë po atë efekt. Në vjetet që koha asht e favorëshme dhe produkti mjaft i pëlqyeshëm, shofim që një pjesë e këtij produkti thahet nga nxehtësia. Kjo ngjanë pse forma e kërcujvet asht tepër e ulët dhe rrushit po thue se prekin në tokë. Në qoftë se marrim për shëmbull formën e vreshtave e qarkut të Korçës do të shofim se këto vreshta janë të ekspozueme në vende ideale si nga pikpamja e vëndit (në një brigje) ashtu dhe nga kaliteti i tokës (argjillo-qelqerore) piqen prej nxehtësinës së diellit fare mirë; po nga ana tjetër kjo tokë nxeht shpejt dhe një pjesë të kësaj nxehtësinë ia drejton rrushvet. Kështu pra marrim të nxehtë nga të dy anët: më një anë drejt për drejt nga dielli dhe mb' anë tjetër një pjesë të nxehtësinës që dërgon t'oka, gjë që shkakton djegien e një pjese të produkt të vreshtit. Si kur forma e këtyne kërcujvet t' ishte pak ma e naltë gjithë ky nga ërrim do të çdukesh. Më tjetër anë gjithë ato vreshta që kanë po këtë formë dhe që janë vendosë në fushë ose në përropa me mbajtjen e lagësinitës së tokës bahet një folë e tmershme për parasitët e ndryshëm të vreshtit dhe favorizojnë zhvillimin dhe përhapjen e mikrobevët të sëmundjevet kriptogamike si p.sh. të mildiou-s; oidium-it, black-root, anthraknozës, etj.

Mund të themi se sikaku nia kryesorë i një prodhimi të pakët është se fshatarët ose pronjarët nuk i hedhin tokës plehun e duhur.

Çdo bimë, që të mund të zhvillohet edhe të japi prodhimet e mira, i duhet të gjejë një tokë gjithë elementat ushqyese që ka nevojë. Bimat, me produktet që na jepë nxjer nga toka një sasi mjaft të madhe nga elementat kimike. Kështu, atëhere, vreshtat duke ndërnyr për një kohë të gjatë pa pleruar do të vobeksohen,

KAMPIONATI I PARË NDËRSHKOLLOR

Shkolla e jonë fitoi vendin e dytë

Simvjet Ministrija e Arësimit pati një frymëzim shumë të bukur: Vendosi edhe e bani që shkollat e mesme kampionatin e foot-ballit t'a bajnë ndërmjet 'tyne pa marrë pjesë civilët. Skuadrat u ndanë në dy grupe: 1) e formojshin: *Shkolla Teknike e Tiranës, Gjinnazi Shtetnuer i Tiranës e Gjinnazi Shtetnuer i Shkodrës*. 2). *Shkolla Normale e Elbasanit, Liceu Kombëtar i Korçës e Shkolla Tregëtare e Vlonës*. Skuadrat e parë që do të diinin nga këto grupe do të ndesheshin njëna me t'jetrën për ta fitue titullin "*Kampionja ndërshkollore*."

Skuadra e jonë në fillim na u duk fare e dobët nga dy arsye 1) nga papërgatitja e 2) me qenë se disa lojtarë nuk ishin në moshën e duhur për t'u-matun me vëllaznit e 'tyne të shkollave të tjera. Me gjithë këto punën e filluan me zell të math edhe me nxitjen e udhëheqjen shumë të mirë të Kryeinstrukturit t' edukatës fizike Z. Prof. Petër Andoni-t, skuadra e jonë mundi që të korri fitimin e math: *dollit e parë në grupin e 'saj*. Pastaj mbassi u-mat me skuadrën e Gjinnazit të Shkodrës

bima nuk do të mund të japë përfundime të mira, do të goditet shumë lehtas prej të ftohtit, prej të nxehtit, dhe prej parasitët e ndryshme që goditin vreshtin. Prandaj; Këshillojmë që çdo pesë ose 6 vjet duhet të ple-rojmë vreshtat duke i hodhur sasin e plehut që kanë nevojë. Si pleh, mund të përdorim plehun e kafshëve, plehun e gjelbërt edhe plehnat kimike të cilat përdoren me shumicë në shtetnat e huaja.

Për të përmirësuar produktin e vreshtave, edhe për t'i përmetur bujkt të mari një prodhim të rregullt edhe të mirë, duhet me u dhënë instrukcionet e duhura edhe veglat e nevojshme.

Pra, i vetmi mjet do t' ishte që gjithë fshatarët dhe pronjarët e çdo qendre ose komunje të mbledheshin në sindikata ose në kooperativa bujqese edhe n' anë tjetër agronomët e çdo qendre të ju epnin instrukcionet e duhura mbi krashtijen, mbi formën që duhet t' i epet vreshtit, mbi smundjet, mbi përdorimin e plehnavet kimike edhe mbi mjetet, që duhet përdorur për të ç' dukur gjithë këto mjerime, kështu që bujku i ynë të mundë të marrë një prodhim të rregullt dhe të frutëshme.

Ing. Agr. Vasil Stralla.

TE REJA PEDAGOGJIKE E TE NDRYSHME

Në rasë të Ekspozitës së përbotshme dhe ndërkombëtare që do të hapet në Bruksel, do të mbahen në këtë qytet tre Kongrese:

1. Kongresi ndërkombëtar i të mësuesit, i organizuem prej lidhjes belgiane të të mësuesit, ç' prej 25 Korrikut deri më 4 të Gushtit. Janë formue 12 seksione që do të marrin me studjue këto 12 çashtje: problemën e kulturës; edukatën fizike, morale, esthetike, të punës së dorës; fëmijë; methudhat e reja; edukatën e fëmijvet anormalë dhe t' atyneve që mbesin mprapa në mësimet; formimin e personelit të mësuesvet; cinematografinë e radiofoninë shkollore; ndërtesat shkollore, pajimin e tyre me orendi dhe zbukurimin e tyre; mjetet e mësimit (do të dëftohen këto e do të bahen prova mbi to).

2. Kongresi ndërkomtar i edukatës familjare, ç' prej 31 të Korrikut deri më 5 të Gushtit. Shtatë seksione do të bisedojnë këto çashtje: njohnit' e përgjithëshme mbi formimin e karakterit; formimi i karakterit në familje; formimi i karakterit në shkollë; të mësuesit në shkollë të detyrëvet t' ardhshme të djelmënisë në pikëpamje të formimit të karakterit; me përhapë ndër prindët, në mënyrë të kuptueshme, njohnit' e edukatës familjare për formimin e karakterit; me veprue, me mjete të ndryshme, për të përmirësue kushtet e jetës familjare për formimin e karakterit; me e vu më rrugë mundin e zellin e njerëzisë për me ba një programë të përbashkët pune, që të përmirësohet qy-

tetimi me anë t' edukatës familjare të karakterit.

Auktoritetet më të naltë në punë t' edukatës do të tregojnë rezultatet e fundit që kanë dalë tue u kërkue methudhat ma të mira për të formue e për të shtjellue elementet e parë të karakterit të fëmijvet. Do të jipen drejtime praktike e do të parashtrohet një programë pune për prindët e për edukatorët.

3. Kongresi i shtatë ndërkombëtar i dukatës fizike ç' prej 30 të Qershorit deri më 7 të Korrikut. Në këtë kongres do të marrin pjesë një numur i math mjekësh e pedagogësh specialistë, me qëllim që të studjohen mjetet për me e bā sa ma të mbarueme mënyrën e mësimit të stërvitjevet fizike dhe të perdorimit të sporteve të ndryshëm. Do të bāhen demonstrata të mëdha e të bukura prej shumë seksionesh belgiane e të huej dhe prej gjimnasteve të përmendun; ma se gjashtë mij nxanës kanë për të marrë anë.

Profesori i diçëm i gjuhësisë n' Universitetin e Athinës z. I. Anagnostopoulos mbajti një mësim me randësi n' at Universitet mbi nevojën e madhe që ka Greqija për një *atlant gjuhuer* të saj, hartimin e të cilit e ka marrë përsipër Akademija e Athinës. Ndërmjet të tjerave ai përmendi se një kësi atlanti, veç visevet të tjera, ka ndërmend me e ba edhe Shqipnija. Iden' e hartimit t' atlantit t' onë linguitik e ka shpallë para tetë vjetëve së parit profesori i gjuhësisë n' Universitetin e Torinos M. Bartoli, tue caktue si mbledhës të landës së gjuhës profesorin e Normales z. Namik Resulin. Me të vërtetë s'ka njeri që të mos e pohojë randësin' e dobin' e madhe që do të ketë për studimin e shvillimin e gjuhës hartimi i *atlantit gjuhuer* të Shqipës. Ideja e hedhun prej z. Bartoli duhet të bahet punë sa ma parë, sepse (sikurse e tha profesori i sipërpërmendun i atij Universiteti) sa ma të shtyhet puna, aqë ma dam i vjen gjuhës prej të çdukunit, nga goja e popullit, të shumë fjalëve e frazave me randësi të madhe për gjuhën.

e cila kishte dalë e para në grupin e 'saj, skuadra e jonë doli e dyta në Kampionatin ndërshkollor.

Pa t' jetër ky fitim i skuadrës s' onë na gëzon pa masë edhe na jep shpresë të madhe për kampionatin e ardhshëm shkollor, se do të dali faqe bardhë. Nuk munt të heshtim pa thanë edhe një të vërtetë me randësi: ky fitim i skuadrës s' onë i detyrohet ma tepër udhëheqësve.

Anekdotë

Mëngjezi i Napoleonit

Imperatorit të Francës, Napoleonit të I-rë, i pëlqente shumë të shëiste i panjohtun rrotull Parisit, njashu sikurse vepronte dikur dhe Kalifi Harun Al Rashid. Ndër këto shëitje vishte gjithnjë një robe të murrë, e cila qe e mbërthyme mirë përpara dhe në krye vinte një kapelë të rumbullakët, me strehë të gjatë, veshje e cila e bante të panjoftun prej asneriu. Herë-herë dilte vetëm për me bëmë zakonisht shëitjet e tij të mëngjezi. I pëlqente më tepër të qëndronte në piacën e armvet për me pamë ushtarët kur stërviteshin dhe bájshin manevara. Por shpesh herë mirrte me vehte dhe Mareshallin e tij Duroc dhe kështu bashkë me të vizitonte punët e shtetit dhe përparimet që bante ky dita-ditës.

Nji ditë doli prej pallatit hejret fort bashk me Mareshallin të veshun të dy në rroba civile. Kaluen kopshin "Tuileries" drejt udhës "Rivoli", pastaj ndoqën udhën "Kastilione" dhe mbërrinë në "piacën Vendome", kur po zbardhte dita. Verejtën me kujdes bukurin dhe madhëstin e muzeut që ndodhesh pranë, tue mos u-njohtun prej as njeriu, me gjith që ndejtën në të më tepër se 3/4 e orës. Mbasandaj duelën prej këndeje për me shkue në pallat, mbassi dhe koha po ndriconte fare dhe kishin frikë se mos i kuptonte njeri. Napoleonit tue ecun ndë-për udhët e pazarit, duqanet e të cilat ishin ende të mbylluna, kthehet dhe i thotë Duroc: "Zotni e Parisit siç duket qenken mjaft dembela"; dhe tue qeshun gjithnji kështu arrijtën pranë banjavet Çineze (nji Ekspozite), të cilat kishin pamje me të vërtetë madhështore me hyrjet e tyne të mbëdha, ku në çdo qoshe ngrihesh nji padilion i bukur, e mbrendshmjja e të cilvet ishtë e mobilueme dhe i çfaqte amatorvet t' artit gjithë punimin e bukur e lluksoz të përparimit Asiatik. Në padilionin e krahut të majtë ndodhesh dhe nji gjelltoze, e mbushun plot me njerëz të pasun të kryeqytetit.

Napoleoni porsa e pa gjelltozen, kthehet kah Mareshalli dhe i thotë: "Sikur të futëshim mbrenda për me hangun mëngjezin, ç' kishje me thanë?" — Madhni, i u përgjegj Mareshalli — asht shumë vonë dhe kam frikë se do të na njohin; ora po shkon tetë."

S' kam gajle se po shkon ora tetë; ora e yte gjithmonë ecën përpara. Kjo shëitje më ka dhënë orëks për bukë, kam nji uri si të ujkut". Dhe Napoleoni porsa mbaroi këto fjalë u fut mbrenda në gjelltoze, tue zanë vend bashk me Duroc-n në nji tavolinë t' afërme. Pastaj thërriti shërbëtorin dhe e urdhroi t' sillte nji gjellë të mirë, tuë mos harrue n'anë tjetër dhe venën e mirë e të kandshme të Chamberlin-it. Të dy hangërn me shijë, tue i dhënan më në fund fytit dhe

nga nji tas kafë e cila i pëlqeu Napoleonit më tepër se ajo që merte zakonisht çdo ditë në pallat. Porsa mbaruen së ngrani, Napoleoni i bëni me dorë shërbëtorit, e pyeti për pagesën dhe tue u-ngritun në kambë, i tha Duroc t: "Paguej dhe eja të kthehemi në shtëpi", dhe vetë porsa mbaroi këto fjalë, u-drejtue drejt derës, tue fershëlyem me gojë nji kangë alla-Italiane.

Mareshali lypsesht t'a ndëgjonte Imperatorin, prandaj futi dorën në xhep për me nxjerrun kuletën e parëvet. Por... O, Zot... kishte harrue kuletën! Në këtë kohë shërbëtori po priste t' i paguante shumë, e cila arrinte gjithsej 15 franga Franceze, kurse Mareshali kot po mudohesh së kërkuemi xhepat! Në këtë kohë Napoleoni tue pritun jasht kthehet herë-herë nga Duroc-u dhe e urdhnon të paguante shpejt, mbassi po bëshesh vonë, pra duhesh t' ikin sa më parë. Në këtë kohë Mareshalli, tue pamun se s' kishte se ç' të bante tjetër, i u-afruë arkëtares së dëqanit dhe me nji zë t' ulët e fisnik, i tha: — Zoje, un bashk me shokun t' im, kemi dalë sot tue pasë harrue në shtëpi kuletën me të hollë. Por ju apim fjalën e nderit që kemi me t' i prue mbas nji ore".

— Më vjen keq, Zotni, — i u përgjegj Zoja ftoftësisht; "por un nuk ju njoh as njanin as tjetrin dhe gjithnji kështu më rrejnë dhe vinë, hanë dhe shkojnë pa paguë."

"Zoje — iu përgjegjgj Duroc u. — Jemi njerës të ndershëm, oficera të Gardës Imperiale..."

Shërbëtori i dëqanit, tue pasë ndëgjue bisedimin e tyne, ndërhyti tue thanë: "Me qënë, Zoje, se këta Zotni kanë harruë të marrin me vehte të holla, do paguej unë për këto, mbassi jam i sigurt që njerëz të ndershëm si oficera të Gardës, nuk kanë me i bënë dam nji shërbëtori të vorfën; që pra 15 frangat.."

"Hap sytë se ke gër t' i humbun mor i mjerë — i foli Zoja, tue i marrun parët.

Tue ecun udhës, Duroc u i kallzonte Napoleonit aventurën e pësue, i cili qeshte me gjith zemër.

Të nisërmën nji oficer i shërbimit u-çfaq në restorantën e tregueme dhe tue i u-afruë Zonjës së dëqanit, i tha: "Zoje, mos kanë ardhun dje këtu në mëngjes dy Zotni, të cilët kanë ngranë pa paguë?" — Po, Zotni, i u-përgjegj Zoja.

"E mirë, Zoje; ata ishin Madhnia e tij Imperatori dhe Zotnia i Math, Mareshalli i pallatit.. mund të flas pak me shërbëtorin që pagoj për ta?"

Të Zojes së dëqanit gadi i rë të fikët. Pastaj oficeri, tue u-kthye nga shërbëtori, i lëshon në dorë nji kuletë me pesëdhjetë napolona flori si dhuratë nga Im-

Tingëllime shpirti.

Mos u-mbaj, mos u-mbaj, se je....

(njij luleje.....).

..... Të shof, po, të shof,.... unë, po them, të shof, e ti, e dij, s' më shef a s' don të më shofish mue, këtë, atë... Të shof kah kalon e, kur s' të kam ndër syj, të përfytyroj nj' ashtu si më ëmbël të kam pamë. S' don të m' i lëshosh syt?!, po, syt e ambël?..... E unë të them: *në dash pra*.... Veç dishka më duket se s' e din; diçka që tyj të vleftson, diçka qi ti e quen asgjâ, por dishka qi tyj të mburr ndër shoqe.

..... E ti prapë më duket se s' e kujton...!; s' e kujton, të them; s' e quen asgjâ një këtë të verejtunin t' ëm, të kërij, t' atij....!!; n'i këtë të vrejton të shkretë n' ëmbëlsi zëmre.... E mburr-u pra, lule, mburr-u....!! Por, ah!.... Ç' t' i bāj zëmërës s' ëme, ç' t' i bāj të shkretës, qi më trondit orë e cast e s' më lën të them, qoftë dhe vetëm një herë; se unë jam edhe pa tyj?!. E unë tash kthehem përsëri, porsì n' ai qi, mbassi të bājë mënd me vehte diçka, kthehet e kërkon mendime prapë prej të tjerëve, e due, o lule, të të pyes: pse mba hesh?.... Pse je?!, pse të quejnë?!, pse të duhen?!, pse t' adhurojnë?!. .. E sikur të të mos të dojshin, të të mos të shfain, të të mos t' adhurojshin, më dëfto ç' farë do t' ishe?!. Nji asgjâ, po, nji asgjâ.... e hiç t' jetrë. .. Kujto-u pra, lule, në don Perëndin.....!!

Dij-e, dij-e të them' se do të vijë një ditë, kur as, s' kam me t' i lëshue, as s' ke me m' i lëshue syt.... Nji ditë, po të them, lule, nji ditë e shkretë, kur njeriu, ky luftar i fortë i jetës, qi, mbassi t' i jetë ngjitë plot shpresë kodrës përpjetë, zbret n' anën t' jetrë rrukullimthi krejt me zëmër të helmueme e të stërpikun veç prej nij kënaqësije të përkohëshme plot mallëngim, prej asaj të të kujtuemit të së kalumes.... Koha veç kalon e kalon, kur na s' jeni tue e mëndue... Ajo thanë lule, mbinë, të tlera, krijon përrej rrenon male, shkretënon

peratori. Shërbëtori quhej Durgens dhe mbas disa ditësh shkonte të shërbente në pallatin e Imperatorit.

Përkthye prej:

Besim M. Qorrit (30)

vende e kurrë s' mbërzitet.... e njeriu, njeriu i shkretë, qi shpesh venë fesin mbi sy e e quen asgjâ kohën, natyrën?!.... Mburret: "unë kam", thotë, "unë jam,.... po jam fis", e kush kësisht e kush bej..... Ah, i mjeri për mënd!.... Ai s' din të kthejë vehten në vehte e mandej, kur më hollshëm të ketë rrafë vrugën, të kërkohë, gjurmat qi mprapa ka lënë.....

..... E unë tash mendoj se të gjithë ma së parit, së pakut, janë njerëz e mandej cilido vishet nënë petkun e vet për të rrujtë në vend sëndin e kërkuen të natyrës, harmonin.... Kush kështu, kush ashtu, kush përpjetë, kush tëposhtë rrafin më të kotë telat, për të cilët ata s' kanë gish a.... E njeriu i lodhur kthen shpejt në strofull epërviet me shokë, kur t' i jetë mbushë mendja se pjesa del prej së lënë, por s' mund të jetë *ato vetë*.....

E unë prapë kthehem ke ti, se veç ti më duket se s' e kujton kurrë Dimnin... Je në Pranverë, lule, ahi koha e yte, por mendo se ke me u vyshkun e në nj' ato rrugë, nëpër të cilat sot ecën kryenaltë, ke me shkelë gjyrmat e t' ua turpshëm e me ndroje se mos i ngrehish në të vjellun ndonji të fares s' ate....

..... Je shumë kryenaltë, lule, e unë më duket se të thashë, ose ti e din vetë se pse....

... Por ah!, përsëri edhe unë kthehem, pse mendja, tue ndjekë rrugën për rrethi, kthehet prapë në pikën ku nis E Dante-ja tash ma turbullon mendjen edhe mue të shkretit: o gioventù, primavera della vita, o primavera, gioventù del anno.....

Por tash prapë po të them përfill-i shogët e zëmërës, qi për tyj loton, ep-i buzëqeshjen e të verejtunin qi kërkon. Lën-e kryelartësin, për ç' do arsye qoftë, pse ajo në fund mbetet si trajspë pa gjâ mbrenda.... Unë, ...unë kështu s' due me të kësilue se sa me të qortue.... E tash qi shpirtin me nxene, të them, po, të them se s' je aqë sa kujton;.... por ah, ah, kjo zëmber e shkretë!!...

..... Mendo, moj e shkretë, mendo se të

Poezi Islamiqe

Tre Dasdurira

I.

Është mëngjes. Eja të pimë bashkë, duke marë verën e trandafilët, dhe pastaj këtë kupë të nderit dhe të lavdisë t' a thyejmë në gurë. Eja të heqim dorë nga dëshira të largme dhe të pështrillemi brenda në leshrat e bukurisë dhe në telet e lyres. **OMAR HAJAM**

II.

Fushat, që vadit hena, janë si siset e tua në mes të cilavet fut kokën t' ime që të fle. Lindja magjike e diellit ngjan sikur hapen syt e tua në agim pas gjumit. Kur shoh zogjtë që rahin erën me pendët e tyne, më vete mëndja në qepallat drithmarake të syvet të tua. Kur hidhen brenda në një përpjekje dhe gjen-den në mes kokësh që bien si zoq të vrarë, munden dhe ve buzën në gas sepse mendoj ty kur pallat kafshojnë trupin t' im, o luane-shë, mbaj mend trandafilet e dashurisë që hapin në trupin t' im dhëmbët e tua të bardha.

XHELALEDIN RUMI

III.

Kur kam përpara një kupë verë, disa pemë, një vend të gjelbër si sufra dhe gojën e ambël, sytë mahmurë e magjikë të së dashurës s' ime o Allah! ndjenj sikur më përgëdhel zemërën. **GAZALI**

Fjalë të Urta

Karakterit, jo inteligjencës, ka shkakëtuar gjithënjë në histori shvillimin e popujvet të qytetëruar. **G. Fortunato**

Popujt që të mund të formojnë një ndërgjegje kombëtare të pastër dhe që të mund të korin me triumf pemët e një përparimi të admiruarshëm — me një fjalë: që të venë përpara — kanë nevojë më parë jo për inteligjencë po për karakter **Schiller**

gjitha në botë s' janë veç një "Vanitas".....

.....Hap-i pra krahët, çil-e pra zëmërën e prit në liqënin e 'saj një pikë të lotve të mij, të lotve të shkretë!!..... Unë të flas, po, të flas me gjuhën e shpirtit e në fund prapë t' them: *në dash, pra, në dash.....*

8-II-35

S. Alliu D. V. D. 33.

Botime të reja

Të gjithë po shkruajn': kush përkthen, kush vetë, Shtatë dit' ka java libra dalin tetë;
Një flet trimërinë e Shqiptarit t' vjetër
Që për mëmëdhenë nuk i u dhimp gjë tjetër.

Tjetri dashurinë e këndon me lot,
Dhe i dridhet shpirti e nuk të flet dot
Kaq është mallëngjyer, po dhe pak do t' presë,
Sa të shitet libri ka ndërmënt të vdesë.

Vendresha për vjershat ka talent t' i çmojë,
Po dhe "Hanko Hallën" e ditka më gojë;
Aferim i qoftë shkroj dhe ky si shokët,
Me librin e vogël i-u shtuan dhe okët.

"Bilbili kur qan, bilbili kur qesh"
Në palcën e dimrit na dolli në shesh,
Qe mallkim i vjerës pa i-u çel kafazi
Bilbilit Chri-Chri-së, në dyzen havazi.

Ja dhe "Gogomelët" Pika pa përtuar,
Me sevda të madhe seç i paska shkruar;
Nxori dhe ca lule..., lule për oxhakë,
Po me Gogomelët do të marrë hakë.
Hak i dhëntë Zoti, hak dhe njerëzija,
Për librin "Kritikë" q' derdhi trut' e tija.

Kapa

Posta e jonë:

Z. Ali Kuçit — Vlorë

Kini mohuem edhe fjalët tueja sa keni hapun luftë të reptë kunda nesh; por juve zdin ç' asht dashurija e Normales se keni ngrënë një vit bukë, kurse neve e ndjejmë ma tepër se ajo na riti.

Po të doni munt të shpjegohe mi mirë.

Z. Musa Tafa. — Faleminderit shumë do t' ju jemi mirënjohës për gjithënjë. — Shkrimet e 'tjera me qënë se janë gjet të arësyeshme do të botohen në numurin special të pushimevet. —

Z. Pjetër Pali. — Ju faleminderjes. — lutem përkujdesuni mbi dërgimin e pajtimevet.

Z. H. Tatzati. Drejtor i shk. fillore Leskovik. — Faleminderjes për mundimin që bani për Rivistën tonë.

Z. V. Kushi Tiranë. — Shkrimet e tjera në vjeshtë.

Për së shpejti del nga shtypi

ROMANCA ORIGJINALE

e

Z. Sterjo Spasses

Nga jeta në jetë

Pse?!

Bota e Hiçit, prej Hiçit, për Hiçin
Rrotullohet rreth qëllimit të Hiçit

Përmban ma se 200 faqe.

Çdo copë do kushtojë vetëm 4 lekë.

Vini Re!!

—KUR DON NDO-
KUSH prej JUSH—

Që të blejë ndo një roman-
cë, ndonji gazetë a revistë
(shqip, frangjisht, italisht, tur-
qisht etj.)

Ndonji lapis, penë ose çdo send
t'jetër shkollor që mund t'ju nevojitet.

Le të shkojë pa përtim ke libraria por-
sa çelun të Z. Shefki Mirakut e të jet i si-
gurt se do t'i lajë

përshtypje shumë të mira, me qënë se aty gjinden:

Çmimet ma të lira

ma të arsyeshme.

E ma të mira që kënaqin guston e çdkoushit.

Muzeu i Shkollës Normale

VATRA

Librari, Kartoleri, Agjensi Gazetash.

Përfaqëson Shtëpinë Botonjëse

“KRISTO LUARASI”

në Prefekturën e Korçës

Shiten gjithë librat shqip që dalin të rea dhe gjithë rivistat e gazetatat Shqip.

Konti i Montekristos vazhdon të dalë regullisht deri tanj Forma 4 vllum II

Gazeta e Rivista të huaja, Frengjisht, Italisht, Rumanisht etj. dërgohen kudo.

Shtyp. & Libraria Dhori Kofi, Korçë

Muzeu i Shkollës Normale